

La balança fiscal de Catalunya amb el govern central. Resultats de l'estimació de la balança fiscal 1995-1998 i evolució 1987-1998¹

Guillem López Casasnovas i Esther Martínez²

Abstract

The authors analyse the magnitude and composition of the fiscal imbalance between Catalonia and the Spanish Central government for 1995-1998, and its evolution since 1986. A flow approach is adopted, whereas the usual incidence hypothesis is followed in allocating tax revenues. The results show a rather stable net contribution of Catalonia to the Spanish Central government in 1998 of 1.3 trillion pesetas (8.37% of Catalan GDP). Catalonia participated in 19.60 % of Central government revenues, but received only 15.03% of expenditures. Catalan population is 15.5% of the Spanish total. Overall, in 1994 constant terms, the evolution of the per capita imbalance rises from 117,133 PTAs. in 1986, to 192,294 PTAs. in 1998. The authors also introduce an explicit way to deal with the effects of Central government budget deficits on fiscal revenues, in computing the financial distortions of the political and economic central role of Madrid, different tax compliance among regions, the impact of inflation differentials, and the evaluation of the social security flows on regional imbalances. In general, the authors favour an estimation of the amount of revenues at the disposal of Catalonia in order to finance its own expenditure, without the mediation of the Central government, but maintaining a single Spanish fiscal system. This approach may force the contribution of Catalonia as any other region to finance the joint expenditures of the Central government, and/or to finance its own public sector, but in a rather more clear way. As a result, with regard to the financial decentralisation system, territorial solidarity and social cohesion is enhanced, at the same time that autonomy and self-governance, in a better way than it is today.

Key words: fiscal imbalance, regional-central fiscal relations, tax and expenditure incidence, fiscal flows, fiscal compliance, Catalonia, Spain.

JEL classification: E62, H2, H49, H50, H6, H7.

Introducció

El present treball es compon de dues parts diferenciades. A la primera part es realitza, per una banda, una argumentació justificativa de l'aproximació seguida, basada en el concepte de flux monetari, i a la vegada es presenten els resultats de l'estimació de la balança fiscal per al període 1995-1998. A la segona part es discuteixen alguns ajustaments de millora sobre l'aproxima-

1. Aquest text s'ha beneficiat dels comentaris de M. Bassols i de M. Colldeforns, i de X. Sala-i-Martin, de la Universitat Pompeu Fabra i de Fco. Alcalá, de la Universitat de Múrcia. Hi ha treballat igualment en diverses parts N. Llugany, M. Freixanet, Gerard Padró i David Casado.

2. Catedràtic d'economia pública i director de l'estudi i professora d'economia aplicada respectivament del departament d'economia i empresa de la Universitat Pompeu Fabra.

ció anterior i s'ofereixen alguns comentaris finals resultats de l'anàlisi sobre l'evolució dels saldos disponibles per al conjunt del període 1987-1998 pel qual es disposen de dades.

En concret, a la primera part de l'estudi s'analitzen, en primer lloc, les distintes alternatives d'enfocament en el còmput de la balança fiscal, així com les crítiques que del càlcul convencional se'n deriven. Es destaca que bona part d'aquestes crítiques es refereixen a les hipòtesis que es fan servir a l'estimació de la balança fiscal a partir de l'aproximació basada en la incidència territorial dels ingressos i de les despeses. Precisament aquest és l'enfocament que segueixen preferentment aquells mateixos autors que critiquen després la utilització de la balança fiscal en raó dels seus problemes metodològics³. Això es deu, possiblement, a la servitud teòrica d'optar pel mètode d'aproximació basat en la incidència normativa que suposadament es presenta com a més robusta, si bé allunyada de la mateixa naturalesa de l'exercici de còmput de les balances fiscals. En qualsevol cas, es realitza en el segon apartat d'aquesta primera part, una estimació completa, sota hipòtesis fonamentades en el registre dels fluxos monetaris, de la balança fiscal de Catalunya per al període 1995-1998.

A la segona part es desenvolupa en major detall l'aproximació del fluxos monetaris a l'estimació de la balança fiscal: a canvi d'una menor pretensió metodològica i interpretativa, aquest enfocament alternatiu permet treballar en un marc menys problemàtic i menys contaminat per les hipòtesis, que altrament poden acabar qüestionant, com dèiem, el mateix resultat de l'enfocament alternatiu. Es justifiquen així, i s'aproximen empíricament, quatre efectes que s'han d'incorporar, al nostre entendre, en forma d'ajustament a les dades disponibles, a l'aproximació dels fluxos monetaris de la balança fiscal de Catalunya: l'efecte distorsionador de la capitalitat de Madrid en l'assignació dels ingressos i la diferència en les nivells de compliment fiscal registrats sobre el territori, un tractament separat del saldo de la Seguretat Social, i l'ajust en consideració del diferencial de costos sobre el territori, en els beneficis de la despesa pública valorats en termes reals per als seus destinataris. Per a concloure, es realitzen alguns comentaris, a tall de reflexió, del que suposa l'evidència disponible per al conjunt de la sèrie de dades disponibles per al període 1987-1998.

I. ARGUMENTACIÓ DE L'APROXIMACIÓ SEGUIDA. ESTIMACIÓ DEL SALDO FISCAL PER AL PERIODE 1995-98

La territorialització de les recaptacions impositives. Alguns elements d'anàlisi i reflexions al cas de la balança fiscal de Catalunya

Com és conegut l'estudi de la balança fiscal consisteix en el còmput del diferencial entre la recaptació dels ingressos procedents d'una jurisdicció i el seu retorn a la mateixa jurisdicció per

3. Amb altres paraules, bona part d'autors provoquen la controvèrsia 'ex post' sobre la bondat del càlcul de la balança fiscal, després d'haver optat, paradoxalment, per una determinada aproximació, 'ex ante', que conté bona part dels problemes que després es critiquen.

la via de la despesa. Per a realitzar aquest exercici basta el reconeixement explícit de que existeix una interrelació fiscal a mantenir, bé en raó d'una sobirania compartida (típica d'Estats federals) que s'expressa tant per la banda dels ingressos fiscals com de les despeses públiques i que requereix una millor coordinació o bé en absència d'aquesta sobirania, en raó a la transparència política necessària a les relacions econòmiques i fiscals, que permeti identificar recursos generats i utilitzats sobre el territori per a la millor coherència de les funcions fiscals.

El fet de compartir un espai econòmic i polític comú, sota les dues concepcions anteriors fa, però, que mentre en el primer dels casos es pugui fins i tot parlar de diferents residus fiscals individuals (a la vista de com s'expressa la sobirania fiscal sobre els ciutadans dels diversos territoris a través de l'actuació discrecional de cada jurisdicció), amb la possible aparició de competència fiscal,⁴ en el segon, aquest saldo té una interpretació més limitada: reflecteix, simplement, un determinat mandat constitucional entorn del grau de redistribució implícit a la política fiscal (la legislació tributària és la mateixa per als individus en els diferents indrets, però no els impostos pagats i els serveis rebuts per a cadascun dels individus d'aquests indrets). Les circumstàncies personals (nivell de renda, riquesa i elegibilitat per als programes de despesa pública) marquen en aquest últim cas les diferències, sigui quin sigui el territori en el que aquestes circumstàncies es produeixin. La discrecionalitat de les polítiques públiques, per exemple en realització de determinades inversions, fan per la resta.

En resum, el grau d'avenç en els processos de responsabilització fiscal, d'assignacions de fonts tributàries i descentralització efectiva de despesa en favor dels diferents agents públics al si de l'Estat espanyol, afecta d'arrel la justificació d'una o altra perspectiva.

Distints enfocaments a l'estudi de les relacions econòmiques i fiscals. Teoria de la incidència

Des d'un punt de vista teòric⁵ són tres les possibilitats d'assignar les capacitats fiscals i de despesa. En el cas de la imposició, una *primera opció* consisteix en assignar les bases fiscals a les jurisdiccions locals, tot i requerint que siguin aquestes jurisdiccions les que transfereixin els fons necessaris per a finançar les necessitats de despesa que es corresponen a competències encara mantingudes a nivell central. Això assegura un grau de responsabilitat fiscal màxima a les polítiques d'ingressos i despeses, al cost potencial de problemes d'harmonització fiscal territorial. Efectivament, en absència de coordinació fiscal el supòsit en qüestió s'allunyaria dels principis del federalisme fiscal pel camí de la competència entre jurisdiccions independents. No seria així, òbviament, en el cas del manteniment d'un únic sistema fiscal.

Una *segona alternativa* rau, a l'extrem contrari, en el fet de no reconèixer cap font de finançament originari que afavoreixi la jurisdicció local. Seria l'administració central la que permetria la participació en els seus recursos o en algun dels seus impostos per a poder finançar les necessitats de despesa que es reconeguessin sota competència local. Al cost d'un alt nivell de precarietat i dependència de les finances locals s'estaria d'aquesta manera garantint el control estatal de l'aparell tributari. En el seu límit, en absència d'autonomia financera, transparència i automa-

4. I així del corresponent vot amb els peus en la terminologia dels estudiosos del federalisme fiscal.

5. Vegeu J Norregaard 'Tax assignment' a *Fiscal Federalism*, T. Ter-Minassian, ed. FMI, Washington, 1997.

tisme en el sistema de finançament, l'operativa de l'Estat unitari substituiria de fet els principis del federalisme fiscal.

Finalment, una *tercera possibilitat* consisteix en assignar algun tipus de bases fiscals a les jurisdiccions locals per a les seves competències en matèria de despesa, tot i compensant, per la via de les participacions en els ingressos estatals, els desajustos entre capacitats fiscals i necessitats de despesa. En aquest context,⁶ l'explícita valoració dels factors que poden generar ajustaments per inequitat horitzontal sol comportar el càlcul de la incidència de les polítiques fiscals (qui suporta, per exemple, un impost sobre vendes quan les àrees comercials són petites, els recursos molt mòbils, etc.) o de les capacitats fiscals quan les bases estan molt irregularment distribuïdes sobre la geografia.

Respecte de l'assignació de competències en matèria de despesa, novament les opcions varien entre fer-ho a partir d'elements constitucionals, tot i possibilitant amples marges d'autonomia per a definir les corresponents polítiques de despesa (assignació de poders de despesa), o fer-ho sobre la base de les encomandes de desconcentració de les competències, limitades a les capacitats de gestió de la despesa, una volta les seves pautes s'han definit de manera central. Com reconeix Norregaard:⁷ “raons històriques, geogràfiques, ètniques i constitucionals de cada país causen profundes implicacions en el rang factible i eficient a les polítiques d'assignació” abans esmentades.

En resum, veiem que el *tax assignment* permet més d'una alternativa en referència a la valoració de com aquest es reflecteix en el còmput de la balança fiscal. En general, però, l'enfocament divergeix més fonamentalment segons la resposta que es doni a la qüestió de *a qui pertanyen* les recaptacions impositives; amb altres paraules, on rau la sobirania fiscal sobre les fonts en les que s'expressen les bases imposables. Com veurem més endavant, la lògica amb la que s'apliquen els *punts de connexió* utilitzats als concerts forals, poden servir d'exemple. D'això en direm l'*enfocament sobiranista de la balança fiscal*, i equival a una valoració comparativa (*as if*) de recaptacions potencials i de despeses públiques territorials en un escenari de plena autonomia financera. Per aquest exercici, caldrà valorar el saldo fiscal assumint que els fluxos no fiscals i les pautes de consum, renda i despesa continuen inalterats, malgrat s'alteren els escenaris fiscals.

Sota aquest enfocament, es partiria del reconeixement de l'existència de drets recaptatoris per part dels diferents territoris o jurisdiccions, tot i mantenint un sistema fiscal únic o harmonitzat. Es tractaria de calcular (i) quin seria el saldo fiscal si un territori assumís el conjunt de la despesa dels seus nacionals ara observada, a partir de la cessió de tota la tributació, (ii) mantenint la legislació i la gestió fiscal avui observades, tal com deriva d'un mateix sistema tributari, i finalment, (iii) donats els fluxos econòmics i socials a l'origen dels fets imposables del conjunt de béns gravats.

Per una altra banda, l'*enfocament territorial no sobiranista* de la balança fiscal es limitaria a la simple valoració de la localització geogràfica de la incidència suposada en els ingressos, i dels

6. En aquest context, l'assignació fiscal es sol valorar en termes de capitalització impositiva i externalitats, entre d'altres efectes. L'impost sobre la terra (no d'ús residencial) i l'impost sobre les rendes del treball solen concloure's com a majorment assignables a l'autonomia local.

7. pàg. 71, ob. cit.

recursos públics derivats de l'expressió d'un únic poder fiscal. El seu resultat il·lustraria, simplement, el grau en el qual aquesta potestat interpreta correctament els principis constitucionals d'equitat fiscal i de suficiència financera de les poblacions de cadascuna de les jurisdiccions. Aquí l'exercici requereix la identificació dels beneficiaris de la política pressupostària general sobre els diferents territoris.

En aquest enfocament territorial simple, no existirien —en el cas del còmput de la balança fiscal— uns drets a la cessió de la recaptació tributària a favor de la jurisdicció, sinó l'interès dels habitants de les zones respectives en identificar el saldo entre les seves aportacions (es concretin allà on es concretin) i els beneficis que com a residents d'aquesta jurisdicció puguin fruir, vista la legislació fiscal i la política pressupostària de despesa pública vigent. La incidència i les hipòtesis de beneficis d'aquesta actuació estaria en la seva base de càlcul.

Vistos els dos casos extrems d'assignació de capacitats fiscals i de despesa, assenyalats anteriorment, les vies intermitges no resulten particularment senzilles.

Alguns altres comentaris addicionals sobre la naturalesa de les balances fiscals: la perspectiva individual front la territorial

En qualsevol cas, sigui quin sigui l'escenari en el que s'inscriuran les relacions fiscals territorials, cal valorar, en primer lloc, l'interès del còmput i publicació de las balances fiscals en països mínimament descentralitzats vista la major transparència que comporta en termes d'actuació pública pel que fa als saldos redistributius. Aquest coneixement és en sí mateix un valor democràtic que no convé menysprear.

En *segon lloc*, si bé resulta obvi que són sempre els individus l'objecte últim d'anàlisi ("ells són qui paguen els impostos i reben els beneficis de la despesa pública"),⁸ també ho és que només en aquells territoris en que els individus observen un sentit de pertinència nacional que els cohesiona suficientment pot fer rellevant l'estudi de la situació fiscal a escala comunitària. Aquest fet possiblement no es dona avui a totes les comunitats espanyoles, com no es dona entre comarques i províncies, posem per cas, dintre d'aquelles comunitats autònomes que sí mantenen la cohesió social suficient per a que tingui sentit parlar d'un residu fiscal territorial. Dit això, cal valorar addicionalment que és territorial també, i no solament personal, una part important de l'acció pública en matèria de despesa, tal com preveu la Constitució espanyola vigent.

En *tercer lloc*, el càlcul és sens dubte complex, particularment a l'enfocament no sobiranista que intenta localitzar sobre els territoris els beneficiaris últims de les polítiques fiscals. Com veurem més endavant, aquest enfocament requereix un conjunt d'hipòtesis fortament controvertibles. En l'enfocament alternatiu el còmput és més senzill i, en qualsevol cas, la seva naturalesa no divergeix de les polítiques d'igualació fiscal territorial, allà on sigui que aquestes es practiquin: es tracta d'estimar capacitats fiscals i necessitats de despesa (necessitats que a l'enfocament sobiranista romandrien en mans dels parlaments respectius).

8. Vegeu R. Barberán (1999): 'La estimación de las balanzas fiscales regionales. Análisis de la experiencia española'. Ponència presentada al II Encuentro de Economía Aplicada, Saragossa, Juny.

Efectivament, la dificultat més gran del càlcul de les balances fiscals procedeix de l'aspiració a concebre'l en termes de la incidència última dels beneficiaris i dels individus que suporten finalment les càrregues fiscals: és a dir, en el segon escenari abans esmentat. No en el primer escenari *as if*, tal com es fixa, per exemple, en alguns punts de connexió per a les diputacions forals basques. Així, mentre en el primer supòsit establiríem, posem per cas, diverses hipòtesis d'incidència sobre l'impacte de les cotitzacions socials (part es trasllada a preus, part a sous, part a rendibilitat empresarial, etc.), en el segon ens basaríem en les retribucions. Per exemple, en el concerts forals, les imputacions realitzades per a l'IVA, que com a impost sobre el consum final s'ajusta per operacions exteriors (duanes) i monopolis, es fa segons consum territorial, i no buscant, a través d'un exercici suposadament sofisticat, identificar els seus contribuents o *supportadors* en últim terme de l'impost⁹.

Efectivament, al nostre parer, l'estimació efectiva de la incidència última de les polítiques fiscals sobre el territori, que hauria de perseguir efectivament una perspectiva econòmica d'equilibri general, és un objectiu diferent, o que sobrepassa almenys, el propi de les balances fiscals. Això no implica que l'exercici del còmput d'incidència personal final de la política fiscal no sigui important. Simplement, es tracta d'un altre exercici, que perd interès acadèmic, precisament, quan el territorialitzem, tot i justificant l'agregació territorial de les situacions personals (renunciant a la informació de tall individual, per exemple, variances, per mor d'uns valors geogràfics mitjans). Amb altres paraules, l'ajustament a les imputacions sobre la base d'on s'hagi elaborat el producte que es consumeix en una determinada comunitat pot importar per a establir ex post els mecanismes de compensació territorial que s'estimin oportuns, o per a determinar la contribució solidària que es desitgi per a la cohesió conjunta, vist el global de les relacions econòmiques. Però no, possiblement, per a valorar les capacitats fiscals territorials. I menys al cost d'introduir un important nivell de *soroll* metodològic. Com és sabut, l'estimació de la incidència última dels residus fiscals acaba fàcilment contaminada per una diversitat d'hipòtesis que no sempre es sostenen en una base empírica suficient.

Precisat el punt anterior, ens resta també matisar, en justa correspondència, les divergències en l'abast de cadascun dels dos enfocaments anteriors, vista la utilització potencial que es pot fer dels resultats del càlcul de las balances fiscals. No pot ser una sorpresa per a ningú el que les comunitats més riques mostrin un saldo negatiu. Més interessant resulta la seva magnitud (el grau de solidaritat que contenen)¹⁰. Les balances fiscals són, en aquest sentit, un element que pot informar un procés de decisió sobre l'abast de la redistribució territorial de l'acció pública, que és eminentment polític. Per això, s'hauria de poder basar, en democràcia, en unes determinades regles de joc, conegudes i discutides socialment¹¹. Les opcions són, finalment, polítiques, i no tècniques.

9. De manera similar per al càlcul del que s'ha de finançar via contribució foral pels beneficis de la despesa que continua assumint l'Estat al País Basc. Aquí les imputacions es fan sobre la base de la seva valoració a nivell estatal (i no del seu cost efectiu a la comunitat). O per la via de la participació en renda (i no segons esforç fiscal) en la imputació de la contribució foral al Fons de Compensació Interterritorial.

10. Per exemple, la discussió en el cas de Catalunya, s'ha centrat en que aquesta magnitud resulta molt elevada, i compara malament amb altres comunitats d'Europa en situació similar a la catalana. Recordem per a això, que Catalunya constitueix una comunitat rica en un Estat relativament pobre i a la vegada, una comunitat relativament pobre en una Europa rica.

11. Qualsevol que s'intenti aproximar al primer tema pot analitzar inicialment les diferències entre rendes primàries (abans d'impostos directes i subvencions) i rendes finals per a valorar la magnitud de la distribució de recursos en que està immersa l'acció pública a l'Estat espanyol.

ques¹². El saldo de les balances no són conseqüència directa de cap manat constitucional perpetu i irreversible, sinó resultat d'una determinada estructura tributària i de la distribució vigent de la despesa pública. El seu coneixement pot resultar políticament controvertit. Però més costosa i problemàtica és, sens dubte, la seva ignorància.

Comentaris sobre alguns aspectes tècnics de la balança fiscal derivats de la utilització de la teoria de la incidència

Limitats a l'estudi, encara rellevant i decisiu, de l'actuació del sector públic central en els diferents territoris, vist el seu pes sobre el conjunt de la despesa pública convé definir d'entrada els enfocaments diversos de les relacions econòmiques i fiscals, abans de pronunciar-se sobre l'aproximació desitjable en el seu càlcul. Tal com dèiem abans, bona part de les crítiques que genera la metodologia utilitzada per tal de construir les balances fiscals territorials deriva precisament d'enfocar-les des de l'òptica de la incidència final, tal com passem a comentar a continuació. Efectivament, perseguir el fil de la incidència última de la política fiscal requereix un important gruix de supòsits que en limiten les seves implicacions posteriors. A tall de mostra es discuteixen, a continuació, algunes d'aquestes per als diferents impostos.

La imposició sobre la renda personal: En un context de model competitiu hom pot derivar teòricament que la imposició sobre la renda personal probablement no es repercuteix sobre tercers, de manera que la població resident a un territori suporta la càrrega de l'impost. Així, des d'un punt de vista sempre d'incidència fiscal, suposaríem que l'impost no es trasllada. Fins i tot però en aquest cas —relativament poc controvertit— per validar aquest supòsit hem d'assumir prèviament que els subjectes gravats, treballadors i inversors, no modifiquin, com a resultat de l'establiment de l'impost, el número d'hores treballades i/o els seus nivells d'estalvi. El primer dels efectes no és del tot clar pel que fa al cas del treball de les segones rendes en el si de la unitat familiar o del treball dels joves. El segon no ho és tampoc si l'economia no es situa en el sender de plena ocupació (que s'acompanya normalment d'una taxa d'estalvi constant, i així independent del seu nivell de renda). És a dir, només en el cas que assumim que el total d'hores treballades i/o la taxa d'estalvi són fixes podem donar per suposat que l'impost no es traslladarà a tercers, essent suportat completament pels contribuents. Malgrat aquestes consideracions, i tal com comentàvem, la hipòtesi de no translació resulta predominant a les estimacions.

A l'observació anterior cal incorporar-hi, en el pla de la comparació territorial, la composició de l'oferta de treball dels ciutadans de les distintes jurisdiccions i les diferències en les taxes d'estalvi. Ambdues marcarien diferències també en la incidència territorial sobre la renda personal. Més encara, en economies obertes, l'elasticitat de l'estalvi és probable que trobi un referent de cost d'oportunitat (assignacions entre alternatives d'estalvi) globals transnacionals, donada la lliure mobilitat del capital, amb la qual cosa, l'homogenització dels seus valors és més esperable

12. Amb dues importants addendes: La primera, que a països federals com Canadà, Alemanya o Bèlgica, no s'arriba a la igualació financera de la despesa mitjana per càpita (la igualació es fa prenent com a referència les fonts de ingressos), i menys encara de manera independent de l'esforç fiscal de la comunitat. La segona, que els fons en el seu cas instrumentats amb objectius redistributius haurien de condicionar la seva despesa a combatre les causes que originen la desigualtat que es tracta de corregir, i no a la lliure decisió de governs locals més o menys propers als buscadors de renda més propers (amb el consegüent incentiu d'aquests governs per a perpetuar la seva posició com a receptors).

entre territoris. No s'aplicaria però igualment l'argument per a l'elasticitat d'oferta del treball, que suporta, com és conegut, unes restriccions més grans a la mobilitat.

Tots aquests extrems es solen ignorar en els estudis de la balança fiscal suposadament basats en la teoria de la incidència. Convindria, per tant, matisar l'anterior conclusió de no translació, si volem ser rigorosos en l'aplicació de la teoria de la incidència, a la vista com a mínim, de la composició territorial efectiva de l'oferta en el mercat de treball: participació de la mà d'obra femenina, dels joves, nivell de pluriocupació...

Així mateix, les variacions territorials en economia submergida podrien ser també considerades territorialment, en el sentit de que la reacció a una major imposició pot derivar en un increment de renda real per la via d'una major elusió fiscal, diferent entre comunitats, vista la seva distinta estructura industrial. A tot això en són insensibles les hipòtesis convencionals d'incidència impositiva.

L'imposició sobre vendes: Pel que fa a la imposició general sobre vendes, comunament s'assumeix que l'impost el suporten els consumidors en proporció a la seva despesa total. Essent l'impost de caràcter general no canviaria aquest el nivell relatiu de preus dels bens i serveis, i no alteraria, en conseqüència, les pautes de consum. En aquesta apreciació cal afegir que els impostos generals (per exemple, l'IVA), tenen en realitat més d'un tipus impositiu, de manera que la seva distinta evolució o el fet que afectin de manera diferent en el territori (a la vista de la composició del grups de béns gravats, que entren de manera diferent en les cistelles de les famílies) pot de nou marcar diferències en els criteris convencionals (proporcionals) d'incidència.

En el cas concret de la imposició sobre el consum, les hipòtesis d'incidència han assumit convencionalment que, per exemple, els fets imposables dels diferents impostos es recullen de manera proporcionada o similar en cadascun dels territoris (composició de les cistelles de consum), quan aquest no acostuma a ser el cas a la realitat, i de fet aquestes components no tenen un tracte homogeni. Només recentment Barberán i altres (1998) han corregit aquestes deficiències. Hem d'anotar, també, que un impost proporcional sobre el consum equival, de fet, a un impost sobre les rendes salarials (a productes encarits, menor renda real), de manera que des de la teoria de la incidència rebrotaria, per aquesta via, algun dels efectes comentats anteriorment sobre l'oferta de treball, qüestió de nou ignorada en els estudis empírics de còmput, des de la teoria de la incidència, de la balança fiscal.

Pel que fa als impostos *específics*, sí cal acceptar que canvien aquests els preus relatius dels béns i serveis, afectant majorment als consumidors concrets d'aquests productes. Es considera, però, comunament en els estudis empírics, que la incidència no abasta les fonts de renda, ja que s'assumeixen canvis en els factors que es traslladarien fora de les indústries relativament més gravades, i acabarien, suposadament, rebent rendes similars, una volta reocupades a les indústries relativament menys gravades. A la base d'això hi trobem la hipòtesi de que més oferta de treball d'un factor, menys salari real, donats els supòsits de perfecte competència i perfecta mobilitat de treball i capital. En aquest terreny, les matisacions territorials són més complexes d'identificar. Així, en sentit estricte, caldria valorar (i) diferències en l'elasticitat de demanda d'aquests productes específicament gravats, (ii) la ubicació geogràfica de la seva producció (concentració relativa territorial

d'aquest tipus d'indústries) i (iii) la mobilitat factorial real dels factors. Suposaríem per això una baixa de la producció, a resultes de l'impost, vista l'elasticitat de la demanda d'aquest producte, que provocaria un determinat grau d'atur —segons el grau d'intensitat relativa dels factors empleats per aquell producte— i les diferències en les capacitats de reutilitzar-los en una indústria de producció menys gravada, donat, finalment, quant completa sigui l'estructura industrial de cada territori i els costos idiosincràtics respectius a la mobilitat personal. En definitiva, res tant lluny de la realitat per a poder aproximar-la al nivell operatiu de la incidència territorial aquí pretès.

L'impost de societats: En relació a l'impost sobre les persones jurídiques, el gravamen afectaria, segons les hipòtesis convencionals, en principi, a les taxes de benefici de les empreses societàries. El capital emigraria doncs al sector no societari, que tindria inicialment taxes de benefici més elevades, ja que no estaria essent gravat específicament al mateix nivell que el societari. Però la importació de nou capital acabaria deteriorant la taxa de rendibilitat inicial, restaurant-se l'equilibri. Tot el capital de l'economia acabaria per aquesta via suportant l'impost. Essent la disponibilitat de l'estalvi fixa per al conjunt de l'economia, això *impermeabilitzaria* els treballadors davant la necessitat d'haver de suportar el gravamen, ja que no hi haurien processos de substitució treball-capital. L'efecte complet, suportat doncs pel capital, es traduiria finalment en els preus relatius dels productes, en impacte diferent segons la composició relativa de les aplicacions de renda (consum) observades entre treballadors i perceptors de rendes de capital. En el cas que ens ocupa, se'ns fa difícil postular evidència de comportaments diferenciats territorialment pel que fa als efectes previsibles d'aquest impost, tot i poder qüestionar, amb claredat, algunes de les hipòtesis en els quals se basa la seva teòrica incidència. Dit d'altra manera, no resulta difícil criticar la plausibilitat de les hipòtesis d'incidència, sobretot a la vista del grau de mobilitat perfecta dels factors productius que assumeix l'existència d'un mercat competitiu.¹³

Val a dir, addicionalment, que aquell tipus de conclusió no es pot derivar en abstracte, a la vista de la legislació, sinó de la realitat del sistema fiscal del país. És a dir, dels tractaments de les despeses fiscals en cada impost, la proporcionalitat del tipus en societats respecte de la progressivitat en renda de persones físiques, de la regulació de la transparència fiscal, etc. El que sí convé destacar, en tot cas, és que si el capital no emigrés, a resultes de l'impost, des del sector societari al no societari, la càrrega fiscal seria suportada exclusivament pels propietaris del capital de les empreses amb forma societària. Ben cert és que les empreses poden prefixar un objectiu de retribució per capital invertit, que es veuria finalment preservat (en funció, entre d'altres raons, del poder monopolístic de l'empresa en el sector) repercutint finalment als consumidors o als treballadors la càrrega de l'impost. D'aquí que, en conclusió, convingui valorar —realitzar la corresponent anàlisi de sensibilitat— alternativament la imputació (i) a dividendes, (ii) a la propietat del capital en general, (iii) com suggereix Pechman, meitat a dividendes, meitat a propietat del capital, (iv) meitat a dividendes, una quarta part a consum i la restant a retribució d'empleats, o bé, (v) meitat a renda de propietat i meitat a consum. Està clar, per tant, que no es pot parlar en aquest terreny de manera definitiva i considerar una d'aquestes hipòtesis superior a les altres, tot i recórrer a la teoria o a la literatura comparada.

13. En concret, el supòsit de que per aquesta via de mobilitat l'impost de societats afecta al sector no societari, que augmentaria el seu pes a l'economia, pot no ajustar-se a la realitat. Així es diu almenys en els EE.UU. A Espanya el camí pot ser més aviat el contrari, a la vista de que molt sovint el millor tractament relatiu de les societats, respecte del relatiu a les persones físiques, afavoreix les primeres i no les segones formes d'organització de l'activitat empresarial.

Les cotitzacions socials: Tradicionalment s'ha assumit que les contribucions socials les suporten els treballadors, ja que difícilment pot pensar-se en un abandó o reducció en la seva oferta de treball a causa de l'impost. Els mateixos treballadors, amb o sense impost, buscarien, es considera, els mateixos llocs de treball. Efectivament, per a l'empleador, l'impost no fa els treballadors més productius, de manera que no els pagarà doncs més. I això s'aplica tant a les cotitzacions socials pagades pels treballadors com pels empresaris. No creiem que en aquest context d'anàlisi que el factor territorial pugui matisar aquí majorment els resultats d'incidència comentats, donada l'estructura de negociacions salarials i l'impacte sindical en la fixació interterritorial dels convenis col·lectius, tot i que aquesta circumstància pot canviar en el futur (Taula 1).

Taula 1. Variants d'incidència de les cotitzacions

<i>Variants convencionals</i>		<i>Indicadors de territorialització</i>			
<i>Variant 1</i> (no translació)		Treballadors: n° treballadors donats d'alta a Catalunya Empresaris: n° empresaris donats d'alta a Catalunya			
<i>Variant 2</i> (no translació)		Treballadors: remuneració relativa d'assalariats a Catalunya Empresaris: EBE relatiu de Catalunya			
<i>Variant 3</i> (treballadors: no translació; empresaris: translació per igual al consum, remuneració assalariats i el capital)		Treballadors: remuneració relativa d'assalariats a Catalunya Empresaris: EBE, consum economies domèstiques, remuneració d'assalariats			
	<i>Si totes les cotitzacions es traslladessin al consum. Imputacions Catalunya</i>	<i>Per 19'16% participació de Catalunya en les rendes del treball d'Espanya</i>	<i>Variant 1</i>	<i>Variant 2</i>	<i>Variant 3</i>
1986	629.630	684.036	675.047	650.241	650.676
1987	690.543	746.015	746.245	715.093	716.820
1988	766.927	826.921	837.706	801.400	799.199
1989	877.524	950.321	951.819	939.832	925.067
1990	999.685	1.073.562	1.078.452	1.054.614	1.045.196
1991	1.120.845	1.184.693	1.158.624	1.164.700	1.159.443
1992	1.284.874	1.348.810	1.314.778	1.337.429	1.325.473
1993	1.356.241	1.415.587	1.370.595	1.390.795	1.384.884
1994	1.429.303	1.495.737	1.413.375	1.505.395	1.469.475

Font: Elaboració pròpia i Martínez, 1997.

En termes similars al just abans comentat per a la imposició de societats, resulta discutible la hipòtesi d'incidència utilitzada convencionalment (per exemple a *meitats* entre treballadors i empresaris) a la vista, per exemple, de que els sindicats poden forçar un increment salarial més o menys gran a resultes de l'impost, d'acord amb el respectiu poder de negociació. De fet, si les empreses tenen suficient poder de mercat, l'impost pot acabar essent repercutit finalment als preus finals. D'aquí que no existeixi un resultat generalment acceptat independentment del sector referit, conjuntura econòmica i realitat sindical. Això portaria a una anàlisi de sensibilitat respecte de les hipòtesis de imputació (i) compartida, entre retribució dels treballadors i consum, o (ii) a retribucions salarials, i en aquest cas, tant (iii) en relació a la part de cotització a càrrec de l'empresari com (iv) en relació a la del treballador.

L'enfocament de fluxos monetaris territorials

Des d'aquesta òptica, sobiranista o no, es tracta simplement de valorar les recaptacions a la llum de les bases que els donen lloc (les activitats econòmiques, els rendiments dels factors), corregint si de cas per les desviacions que una determinada organització de l'Estat (tant política com des del punt de vista de la pròpia administració tributària), pot estar generant en un moment donat. Per a fer l'exercici que ens proposem, ens interessarà doncs valorar amb cura els biaixos recaptatoris que generen determinades imputacions que no es corresponen efectivament a allà on es realitza l'activitat econòmica, no per la naturalesa dels moviments lliures dels fluxos econòmics, sinó per algun manat administratiu que hom pot considerar desapareixeria (per exemple, en raó de la capitalitat única de l'Estat) en cas de valorar escenaris alternatius (*as if*). A la vegada, buscarem minimitzar aquelles imputacions que incorporin en si mateixes elements personals redistributius, ja que serà amb posterioritat a l'estimació del saldo quan s'haurà de valorar l'aportació solidària pertinent, ara també, als individus que integren el territori destinatari de la política distributiva.¹⁴

Hem vist fins ara, per la banda dels ingressos fiscals, que els estudis de la balança fiscal han seguit una aproximació molt centrada en el criteri de la incidència impositiva. Aquesta exclusivitat en contemplar la territorialització dels ingressos fiscals és discutible per diferents raons. En *primer lloc*, perquè la incidència es sol postular més sobre la base del disseny teòric de l'impost que de la seva rellevància pràctica (basta per exemple recordar la diferència entre la progressivitat formal i la real del nostre IRPF, de manera que l'impost sobre la renda de les persones físiques és menys progressiu a la realitat que sobre el paper). De manera similar, pel que fa a la imposició sobre el consum, que en aquest cas mostra una direcció contrària: una tendència a la proporcionalitat que alleugera la suposada regressivitat. Altrament, els resultats provenen de considerar la imposició sense fer-la acompanyar del seu grau de compliment, l'efecte de les deduccions fiscals o bonificacions que depenen de l'actuació del contribuïent o en són externes a ell en certa mesura: composició de les seves bases imposables, composició familiar, edat, cistelles de consum... Clar que una manera d'obviar el problema és, en renda, utilitzar puntualment el criteri de la recaptació en quotes, tot i defugint dels estudis d'incidència. Per fer això es pot arribar a dir que l'impost no es trasllada, però sabem que això és un supòsit més. Recordem que per a poder afirmar-ho hau-

14. Per exemple, a Alemanya, les imputacions als Länders de l'IVA es realitzen parcialment sobre base capitativa, tot i coneixent que ni recull aquest criteri el valor afegit creat en producció ni el consum relatiu de manera prou ajustada. Si és fa és perquè d'aquesta manera s'afavoreix la redistribució (de fet la mecànica de territorialització de l'IVA a Alemanya aporta fins a una quarta part de la perequació total horitzontal).

rien de tractar de manera diferent les rendes del treball que de l'estalvi (la incidència en equilibri parcial almenys de les rendes del treball dependrà efectivament de l'elasticitat de l'oferta i la demanda de treball), i les del capital, del mercat de capital. Així mateix, les oportunitats de transició impositiva són diferents per als treballadors per compte pròpia que per a compte aliena, etc. La dificultat porta a la simplificació: efectivament, a l'abandó del criteri que en teoria es pretén seguir. Més encara, si no recorrem a la recaptació efectiva, sinó a les imputacions fetes a patró únic¹⁵ per a tot l'Estat, ens allunyem de nou molt de la realitat, amb importants pèrdues d'informació.

En *segon lloc*, donem per fet a l'anàlisi el compliment dels criteris fiscals de l'equitat horitzontal i de l'equitat vertical. Qui més renda obté ha de pagar més. A igual renda, igual pagament fiscal. Cert, però potser voldríem saber quelcom sobre la composició de la renda: què costa en termes d'esforç obtenir igual o més renda. Els estudis d'incidència haurien de mantenir aquí també el referent de benestar per la via del residu fiscal individual. Quina part d'aquesta renda eludeix pagament fiscal o sobre quins altres factors es generen les fonts de renda (pensions, mínims exempts, subsidi d'atur) pot ser rellevant i fer que, a igual nivell mig de renda, es produeixi una diferent recaptació fiscal.¹⁶ En definitiva, cal prudència a l'hora de jutjar sota reflexes d'automatisme una qüestió tant complexa a la teoria de la hisenda pública, com és la de la incidència de les polítiques fiscals.

II. RESULTATS DE L'ESTIMACIÓ DE LA BALANÇA FISCAL PER AL PERIODE 1995-1998

La magnitud que es presenta en aquesta balança, i les submagnituds en les quals es descomposa, s'obtenen a partir d'una anàlisi que consisteix en quantificar les despeses que el govern central destina a Catalunya i els ingressos que aquest govern n'obté. La diferència entre ambdues magnituds és el saldo fiscal, que ha estat sempre negatiu (dèficit, és a dir, els ingressos aportats superen les despeses rebudes), des de 1986 fins 1998, tal i com era d'esperar per una Comunitat Autònoma amb una renda per càpita superior a la mitjana de l'Estat.

La taula 2 mostra la magnitud dels ingressos i les despeses analitzades en el període 1995 a 1998, i a continuació es mostra el resultat obtingut quant al saldo de Catalunya. Cal destacar que no s'analitzen la totalitat dels ingressos i despeses del govern central (s'exclouen per exemple els financers), el qual incideix sobre la interpretació que hom ha de donar als resultats obtinguts, qüestió aquesta a la que es fa referència en altres epígrafs del text¹⁷.

15. Vegeu C. Lee i P. Pashardes 'Who Pays Indirect Taxes', Institute for Fiscal Studies Report Series no 32, 1988.

16. Vegeu A. Wagstaff i altres 'Redistributive Effects, Progressivity and Differential Tax Treatment: Personal Income Taxes in 12 OECD Countries' *Journal of Public Economics*, 1999 (73-98), i J.R. Aronson i altres 'Estimates of the Changing Equity Characteristics of the US Income Tax with International Conjectures (UK and Spain)', *Public Finance Review*, 138, vol 27, 2, March 1999.

17. Pels organismes autònoms i ens no es mostra la informació detallada al representar magnituds relativament menors, donat que gran part dels ingressos i despeses dels més rellevants (p.e. INEM) s'analitzen juntament amb la Seguretat Social.

El dèficit fiscal quantificat per l'any 1998 és de 1,3 bilions de ptes, amb la següent composició: 1,2 bilions de ptes corresponen al dèficit amb l'Estat i els seus organismes de caràcter administratiu (incloses les prestacions sanitàries); i el 0,1 bilions restants corresponen al saldo amb la Seguretat Social (Taula 3). La composició més detallada d'aquest dèficit es mostra a la taula 4.

Taula 2. Ingressos i despeses analitzats

<i>Milions ptes</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
<i>Ingressos analitzats</i>	<i>19.855.314</i>	<i>21.357.198</i>	<i>23.573.293</i>	<i>25.351.596</i>
1. Impostos i taxes de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	11.723.696	12.537.729	13.957.953	15.367.001
2. Altres ingressos de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	59.918	32.956	196.775	330.294
3. Cotitzacions a la Seguretat Social	7.884.290	8.506.161	9.079.864	9.362.399
4. Altres ingressos de la Seguretat Social	187.410	280.352	338.701	291.901
<i>Despeses analitzades</i>	<i>21.139.688</i>	<i>22.454.070</i>	<i>22.807.802</i>	<i>24.229.032</i>
1. Estat i OO.AA. administratius i ens	12.246.582	13.078.020	13.165.111	14.289.706
— despeses varies de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	8.946.039	9.583.785	9.633.658	10.451.301
— sanitat i serveis socials	3.300.543	3.494.235	3.531.453	3.838.405
2. Prestacions econòmiques de la Seguretat Social	7.104.350	7.677.546	8.003.998	8.331.377
3. Prestacions de l'Inem i del Fogasa	1.559.032	1.456.109	1.398.188	1.347.201
4. Prestacions de les mútues de funcionaris	64.688	71.892	77.705	85.540
5. Altres despeses de la Seguretat Social	165.036	170.504	162.800	175.207
<i>Dèficit numèric:</i>				
<i>ingressos-despeses analitzades</i>	<i>-1.284.374</i>	<i>-1.096.872</i>	<i>765.491</i>	<i>1.122.564</i>
1. No inclou el saldo del govern central amb l'exterior.				

Taula 3. Saldo de Catalunya

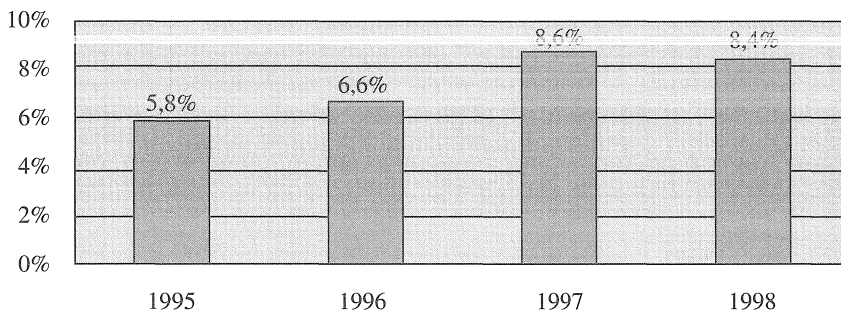
	1995	1996	1997	1998
Total	-780.515	-932.955	-1.285.545	-1.326.061
Estat i OO.AA.	-896.456	-973.691	-1.205.562	-1.196.606
Seguretat Social	115.941	40.736	-79.982	-129.455

Taula 4. Balanç de Catalunya amb el govern central

<i>Milions ptes</i>	1995	1996	1997	1998
<i>Balanç</i>	-780.515	-932.955	-1.285.545	-1.326.061
<i>Total ingressos aportats</i>	3.924.443	4.245.066	4.723.250	4.967.782
1. Impostos i taxes de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	2.379.976	2.572.434	2.939.554	3.114.286
2. Altres ingressos de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	589	561	8.181	13.172
3. Ingressos cotitzacions financeres sanitat	123.322	96.413	39.013	19.643
4. Resta cotitzacions a la Seguretat Social	1.383.896	1.523.815	1.688.952	1.775.005
5. Altres ingressos de la Seguretat Social	36.661	51.843	47.550	45.676
<i>Total despeses rebudes</i>	3.143.928	3.312.111	3.437.705	3.641.721
1. Estat i OO.AA. administratius i ens	1.607.431	1.695.717	1.781.186	1.950.495
— despeses vàries de l'Estat i OO.AA. administratius i ens	1.056.007	1.116.012	1.186.600	1.299.116
— sanitat i serveis socials	551.424	579.705	594.586	651.379
2. Prestacions econòmiques Seguretat Social	1.262.705	1.373.175	1.431.653	1.489.782
3. Prestacions de l'Inem i del Fogasa	248.631	217.108	199.131	175.963
4. Prestacions de les mútues de funcionaris	4.949	5.439	5.751	6.430
5. Altres despeses de la Seguretat Social	20.213	20.671	19.984	19.052

Aquest dèficit representava el 8,37% del PIB de l'any, i 216.581 ptes per habitant. Tal i com mostra el gràfic 1, en el període 1995-1998 el saldo deficitari en termes absoluts (i ptes corrents) ha anat augmentant, i també presenta una tendència a augmentar, en relació al PIB.

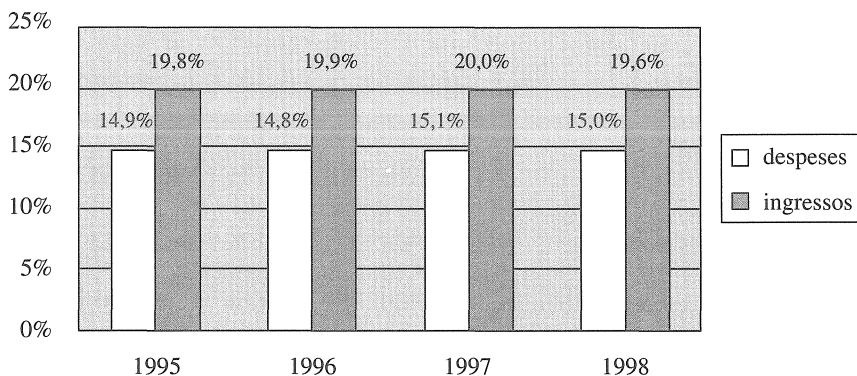
Gràfic 1. Dèficit fiscal respecte del PIB

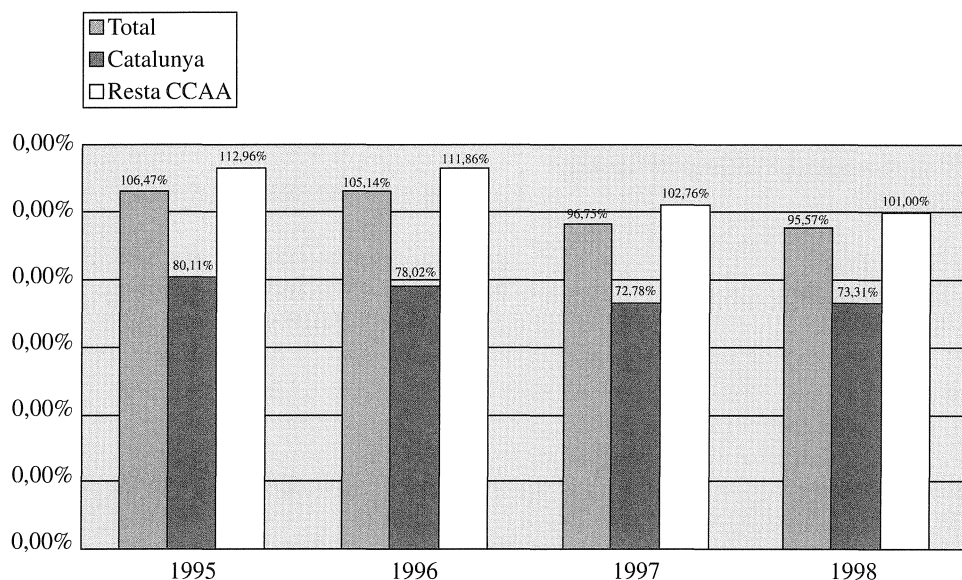
Aquests saldos fiscals són superiors als corresponents a altres regions europees similars a Catalunya. En el període 1995-1998, s'ha estimat que Catalunya aportà el 19,8% dels ingressos analitzats del Govern central en mitjana, i en rebé en forma de despeses a Catalunya, un 14,9% (Gràfic 2). Recordem al lector que la participació de Catalunya en el PIB d'Espanya era, l'any 1998, del 19,17%; i la població de Catalunya representava el 15,36% de la total d'Espanya (segons les dades oficials de 1996). El gràfic 3 mostra el dèficit en termes de la relació entre les despeses rebudes per cada 100 aportades, i també mostra el mateix pel conjunt de la resta de Comunitats Autònomes. Aquest conjunt s'ha d'entendre com una referència comparativa, ja que engloba una realitat molt diferenciada entre les distintes comunitats.

Gràfic 2. Evolució dels ingressos i les despeses

Percentatges de Catalunya sobre els totals

Gràfic 3. Despeses/ingressos

L'aproximació seguida per a obtenir les dades del saldo fiscal consisteix bàsicament, quant als ingressos del govern central (Taula 5), a l'enfocament tradicional de distribuir territorialment la recaptació impositiva d'aquell govern, a partir de diverses hipòtesis d'incidència dels tributs, i d'indicadors de territorialització adients a les hipòtesis (vegeu l'annex 1). Algunes d'elles seran revisades posteriorment, així com recomputats els resultats. Els resultats obtinguts amb l'aplicació de les hipòtesis comentades a les xifres de recaptació tributària anteriors es mostren a la taula 6. Representen els percentatges de la recaptació de l'Estat de la taula 7.

Taula 5. Ingressos de l'Estat analitzats

Milions ptes	1995	1996	1997	1998
<i>Total ingressos de l'Estat analitzats</i>	11.656.757	12.433.220	13.975.204	15.488.997
Capítol 1 Impostos directes	5.991.386	6.438.405	7.405.094	8.058.734
Capítol 2 Impostos indirectes	5.472.574	5.819.229	6.291.946	7.023.493
Capítol 3 Taxes i altres ¹	135.701	144.244	132.814	154.770
Capítol 4 Transferències corrents	57.003	30.717	144.696	250.900
— del País Basc i Navarra	38.911	13.552	117.328	193.100
— altres de l'interior	18.092	17.165	27.368	57.800
Capítol 7 Transferències de capital	93	625	654	1.100

1. Inclou només les recaptades per l'AEAT.

Taula 6. Incidència a Catalunya dels ingressos tributaris de l'Estat

<i>Milions ptes</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998⁶</i>
<i>Catalunya-mitjana</i>	2.356.082	2.546.217	2.915.063	3.089.370
<i>Impostos directes</i>	1.332.822	1.434.012	1.645.615	1.728.131
IRPF (86-recaptació; 87/97-quota líquida; 98-recaptació)	1.070.359	1.142.501	1.178.893	1.229.897
Societats mitjana ¹	262.472	291.509	466.719	498.234
— límit superior ²	270.624	302.462	487.230	519.534
— límit inferior ³	254.320	280.555	446.208	476.934
Resta	-9	2	2	0
<i>Impostos indirectes</i>	999.785	1.081.668	1.248.845	1.361.239
IVA	680.775	733.030	809.063	885.836
IE alcohol i begudes derivades ⁴	15.733	17.540	378.833	427.904
IE cervesa	5.755	5.552		
IE productes intermitjos	679	789		
IE hidrocarburs	177.619	200.247		
IE tabacs	68.795	80.675		
I. determinats mitjans de transport	25.814	23.542	26.597	n.d.
Altres	24.616	20.292	34.352	47.499
<i>Taxes i altres ingressos</i>	23.474	30.537	20.603	n.d.

1. Per l'any 1997 inclou el Gravamen de Revalorització del R.D. Llei 7/96. L'any 1998 inclou les recaptacions realitzades per aquest concepte, procedents de l'any 1997.
2. Correspon a la variant 1 d'incidència.
3. Els anys 1995 i 1996 correspon a la variant 2 d'incidència; els anys 1997 i 1998 a la variant 3.
4. Pels anys 1997 i 1998 s'inclouen en aquest concepte els impostos següents: sobre l'alcohol, begudes derivades i productes intermitjos, sobre la cervesa, sobre les labors del tabac, sobre hidrocarburs, M.F. Petrolis (any 1997), i l'impost especial sobre l'electricitat (any 98). No s'ha obtingut la informació desglossada per a cada impost corresponent als concertats amb les comunitats forals.
5. Estimat sense incloure la recaptació al País Basc i Navarra. Aquesta estimació és superior a la que resulta aplicant el CFABT que està inclòs l'any 1998 dins de l'apartat "impost sobre alcohol".
6. No inclou les taxes, ja que la informació territorialitzada no estava disponible en el moment de realitzar l'estudi.

Taula 7. Catalunya respecte l'Estat, en percentatge de cada tipus d'ingrés

	1995	1996	1997	1998
<i>Catalunya-mitjana</i>	20,31%	20,53%	21,08%	20,28%
<i>Impostos directes</i>	22,25%	22,27%	22,22%	21,44%
IRPF (95/97-quota líquida; 98-recaptació) ¹	22,79%	22,71%	22,83%	21,60%
Societats-mitjana	20,74%	21,15%	21,15%	21,43%
<i>Impostos indirectes</i>	18,27%	18,59%	19,85%	19,38%
IVA	20,12%	20,22%	20,14%	20,29%
IE alcohol i begudes derivades	18,04%	18,04%	19,47%	19,83%
IE cervesa	18,04%	18,04%		
IE productes intermitjos	18,04%	18,04%		
IE hidrocarburs	13,81%	14,71%		
IE tabacs	18,04%	18,04%		
I. determinats mitjans de transport	21,33%	20,91%	21,22%	—
<i>Taxes i altres ingressos</i>	17,30%	21,17%	15,51%	—

1. Pels anys 1995 a 1997 és el resultat de divisions entre QL (Catalunya i Espanya). Per l'any 1998 és el resultat de divisió entre recaptacions.

Quant a les cotitzacions a la Seguretat Social, que són juntament amb els tributs anteriors, les dues grans fonts de finançament no financer del govern central, s'han utilitzat dues hipòtesis per a la territorialització. La segona recull una hipòtesi ja tradicional en aquest tipus d'estudi (amb variants); mentre que la primera representa una novetat important quant reflecteix la recaptació efectiva que la Seguretat Social obté a Catalunya. S'ha utilitzat a efectes d'oferir un únic valor de saldo fiscal, la mitjana resultant entre les variants recollides a l'annex (Taules 8 i 9).

Taula 8. Ingressos de la Seguretat Social

<i>Milions ptes</i>	1995	1996	1997	1998
Total d'ingressos analitzats	7.426.602	8.280.345	9.213.567	9.551.828
— ingressos per cotitzacions (*)	7.239.192	7.999.993	8.874.865	9.259.926
— altres ingressos (Capítols 3 i 4)	187.410	280.352	338.701	291.901
Incidència a Catalunya (estimació mitjana)	1.420.556	1.575.658	1.736.501	1.820.681
— % respecte d'ingressos per cotitzacions	19,13%	19,03%	18,85%	19,06%
— estimació màxima	1.445.042	1.604.284	1.740.474	1.838.250
— estimació mínima	1.396.071	1.547.032	1.732.529	1.803.113
Ingressos per cotitzacions (estimació mitjana)*	1.383.896	1.523.815	1.688.952	1.775.005
— estimació màxima	1.408.381	1.552.441	1.692.924	1.792.574
— estimació mínima	1.359.410	1.495.189	1.684.979	1.757.437
Altres ingressos (Capítols 3 i 4)	36.661	51.843	47.550	45.676

* Extrets els imports destinats a finançar la sanitat, anys 1995 a 1998.

Taula 9. Incidència a Catalunya dels ingressos per cotitzacions

	<i>Milions ptes</i>	<i>Aportació de Catalunya</i>			<i>mitjana/total</i>
	<i>Total cotitzacions</i>	<i>Variante 1</i>	<i>Variante 2</i>	<i>Mitjana</i>	
1995	7.884.290	1.533.885	1.480.550	1.507.217	19,12%
1996	8.506.161	1.650.665	1.589.791	1.620.228	19,05%
1997	9.079.864	1.732.029	1.723.900	1.727.964	19,03%
1998	9.362.399	1.812.411	1.776.885	1.794.648	19,17%

Nota: No inclouen els ingressos per cotitzacions de les mútues patronals.

Quant a les *despeses*, les més rellevants quantitativament són les realitzades per l'Estat (inclosa la sanitat i els serveis socials) i les prestacions econòmiques de la Seguretat Social. Pel que fa a les despeses de l'Estat, s'ha seguit l'enfoc comentat de *flux de fons* per a territorialitzar-les, que consisteix bàsicament en comptabilitzar les despeses que l'Estat realitza a Catalunya (transferències rebudes pels residents i els governs subcentrals, les inversions realitzades a Catalunya, les remuneracions de l'Estat al seu personal a Catalunya, i les compres de béns i serveis destinats a Catalunya). Amb aquesta aproximació no s'adopten doncs hipòtesis d'incidència de les despeses, ni s'intenta quantificar el benefici que d'elles se n'obté, en termes d'utilitat. Cal destacar que a l'hora d'implementar aquesta aproximació de *flux monetari* en la territorialització de les despeses del Govern central, s'ha fet sempre, seguint un criteri de prudència, intentant evitar qualsevol infravaloració de la magnitud de les despeses a Catalunya, evitant així crítiques simples que sobre aquesta base tractin d'invalidar el resultat del nostre còmput. Cal dir a més, que al voltant del 80% de la despesa analitzada ja tenia distribució territorial a la font d'informació utilitzada (dades d'obligacions reconegudes del pressupost de l'Estat, proporcionades per l'IGAE). D'aquestes, al voltant del 13,5% es realitzaven a Catalunya. Les taules 10 i 11 mostren el total de despeses de l'Estat analitzades, i la participació de Catalunya, per capítols pressupostaris. En termes absoluts les xifres són les que es mostren a la taula 12.

Taula 10. Despesa analitzada de l'Estat a l'interior

Composició per capítols

<i>Milions ptes</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
Total	8.294.221	8.972.201	8.997.663	9.529.172
Capítol 1	2.721.287	2.938.645	2.919.166	2.994.040
Capítol 2	375.102	414.912	365.653	374.270
Capítol 4	3.868.076	4.245.376	4.370.770	4.653.397
— secció 32	3.148.828	3.514.463	3.255.492	3.372.779
— tram autonòmic IRPF	—	—	593.266	679.023
Capítol 6	867.518	880.474	792.448	943.472
Capítol 7	462.239	492.794	549.626	563.993

Taula 11. Despesa a Catalunya respecte la despesa analitzada del subsector Estat

<i>Per capítols*</i>	1995	1996	1997	1998
Total	11,93%	11,75%	12,45%	12,62%
Capítol 1	6,63%	6,19%	6,07%	6,87%
Capítol 2	4,72%	4,11%	3,70%	3,94%
Capítol 4	17,24%	17,12%	18,79%	17,76%
— secció 32 ¹	19,22%	18,57%	18,44%	17,22%
— tram autonòmic IRPF ¹	—	—	27,19%	27,19%
Capítol 6	8,41%	9,52%	7,98%	11,18%
Capítol 7	11,07%	9,01%	8,24%	8,97%

* Extreient la despesa de l'Estat a l'exterior.

1. El percentatge de la secció 32 i el tram autonòmic s'ha calculat respecte el total de l'Estat, per a cada concepte.

Taula 12. Despesa estimada del subsector Estat a Catalunya

Composició per capítols¹

<i>Milions ptes</i>	1995	1996	1997	1998
Total a Catalunya	989.155	1.054.035	1.120.370	1.202.890
% total	100%	100%	100%	100%
Capítol 1	180.328	181.916	177.229	205.665
% del total	18,23%	17,26%	15,82%	17,10%
Capítol 2	17.710	17.043	13.522	14.734
% del total	1,79%	1,62%	1,21%	1,22%
Capítol 4	666.998	726.891	821.083	826.483
% del total	67,43%	68,96%	73,29%	68,71%
— secció 32	604.304	652.687	600.439	580.719
— tram autonòmic IRPF	—	—	161.314	184.648
— subtotal	604.304	652.687	761.753	765.366
% del total	61,09%	61,92%	67,99%	63,63%
Capítol 6	72.936	83.795	63.232	105.443
% del total	7,37%	7,95%	5,64%	8,77%
Capítol 7	51.183	44.388	45.303	50.564
% del total	5,17%	4,21%	4,04%	4,20%
— secció 32	2.500	3.036	4.300	2.012

1. La despesa de l'Estat a què fa referència és l'analitzada en aquest treball.

Per la major part de les despeses realitzades per la Seguretat Social, s'ha disposat de la informació sobre les despeses efectivament realitzades a Catalunya, entre les quals destaquen les prestacions econòmiques a famílies (p.e. pensions), que han estat proporcionades per la Intervenció General de la Seguretat Social (la resta han estat objecte d'estimació en base a indicadors de territorialització) (Taules 13 i 14).

Taula 13. Despeses analitzades de la Seguretat Social*

<i>Milions ptes</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
Total despeses SS analitzades	8.828.418	9.304.158	9.564.986	9.854.403
Prestacions econòmiques	7.104.350	7.677.546	8.003.998	8.331.377
— pensions	6.352.663	6.904.501	7.283.608	7.673.614
— altres	751.687	773.045	720.391	657.762
Prestacions vinculades a l'atur	1.559.032	1.456.109	1.398.188	1.347.201
— de l'Inem	1.481.744	1.378.821	1.318.550	1.267.986
— del Fogasa	77.288	77.288	79.638	79.215
Altres despeses	165.036	170.504	162.800	175.826
— remuneracions de personal	108.233	113.695	115.885	122.701
— compres de béns i serveis	34.118	36.320	33.732	34.132
— inversions	22.686	20.488	13.183	18.374
— transferències de capital	0	0	0	0
— altres	0	0	0	618

* No inclou les de les mútues de funcionaris.

Taula 14. Despeses a Catalunya de la Seguretat Social*

<i>Milions ptes</i>	<i>1995</i>	<i>1996</i>	<i>1997</i>	<i>1998</i>
Total despeses a Catalunya	1.531.548	1.610.955	1.650.768	1.684.797
Prestacions econòmiques	1.262.705	1.373.175	1.431.653	1.489.782
— pensions	1.122.870	1.232.343	1.302.098	1.375.233
— altres	139.835	140.832	129.555	114.548
Prestacions vinculades a l'atur	248.631	217.108	199.131	175.963
— de l'Inem	224.457	198.199	178.622	154.232
— del Fogasa	24.174	18.909	20.509	21.731
Altres despeses	20.213	20.671	19.984	19.052

* No inclou les de les mútues de funcionaris.

II. COMENTARIS A L'EVOLUCIÓ DE LA BALANÇA FISCAL PER AL PERÍODE 1987-1998

En general, la resultant del còmput convencional de la balança fiscal per a Catalunya entre 1986 i 1998 roman en xifres estables, al voltant del bilió de ptes i el 8,5% del PIB en termes mitjans, sota les hipòtesis més conservadores. La taula 15 recull les xifres resultants.

Taula 15. Balança fiscal per a Catalunya 1986-1998

	<i>Dèficit fiscal</i> (bilions ptes corrents)	<i>Dèficit</i> (% PIB)	<i>Dèficit per càpita</i> (ptes corrents)	<i>Dèficit per càpita</i> (ptes constants 1994)
1986	0,453	7,68	75.910	117.133
1987	0,544	8,17	90.852	133.260
1988	0,559	7,45	93.047	130.229
1989	0,780	9,11	129.418	169.602
1990	0,862	9,06	142.754	175.331
1991	0,956	9,16	157.816	183.031
1992	0,865	7,66	143.221	156.850
1993	0,530	4,57	87.830	91.958
1994	0,770	6,20	126.612	126.612
1995	0,781	5,78	128.291	122.532
1996	0,933	6,55	153.194	147.871
1997	1,285	8,71	210.219	198.935
1998	1,326	8,37	216.581	192.294

Nota: Signes + signifiquen dèficit; signes-, superàvit.

Font: Elaboració pròpia, incorporant dades de Coldeforns i Martínez, 1999.

Anàlisi detallada i algunes hipòtesis de comportament

Resulta d'interès observar, per una banda, la correlació entre el dèficit fiscal i la variació del PIB a Catalunya primer, i la correlació entre el dèficit fiscal (en ptes també corrents) i la variació del PIB a Catalunya en relació ara a la del conjunt de l'Estat (Taula 16 i gràfic 4). De manera similar ho hem fet respecte de l'evolució de les xifres d'atur (sota el supòsit ara de que la despesa és força sensible a les prestacions —automàtiques, podríem dir— per desocupació).

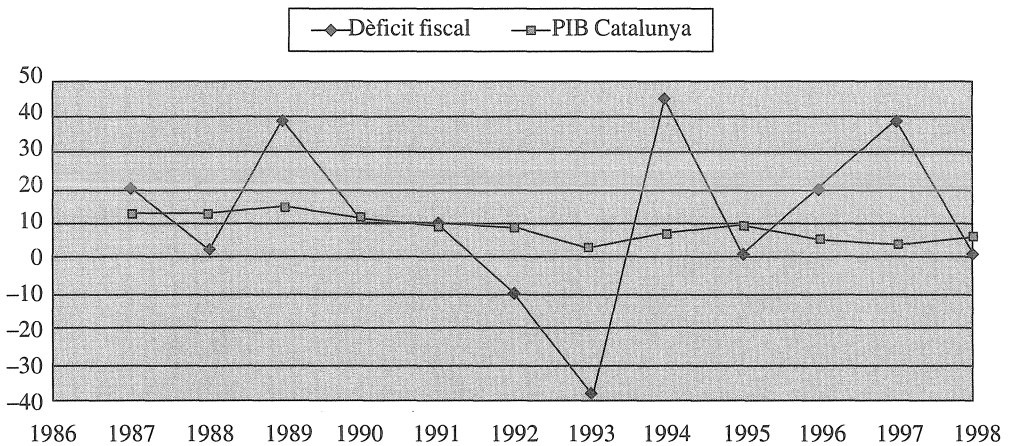
Taula 16. Variació anual del dèficit fiscal vs. variació anual del PIB de Catalunya*

	<i>Variació anual del dèficit fiscal</i>	<i>Variació anual del PIB de Catalunya</i>	<i>Coefficient de correlació</i>
1987	20,1	12,9	0,31
1988	2,8	12,7	
1989	39,5	14,1	
1990	10,5	11,1	
1991	10,9	9,7	
1992	-9,5	8,2	
1993	-38,7	2,7	
1994	45,3	7,1	
1995	1,4	8,7	
1996	19,5	5,5	
1997	39,0	4,5	
1998	2,2	6,4	

* Milers de milions.

D'entrada, caldria esperar un empitjorament relatiu de la balança fiscal de Catalunya en èpoques de prosperitat relativa i un reequilibri en etapes de crisi. I així ho observem a la vista de la correlació positiva entre les dues variables (variacions anuals) que xifrem en 0,31. Noti's que l'exigència a la correlació (i així el significat del resultat) és més forta al plantejar-la entre les taxes de variació que no resultaria de fer-ho entre els seus nivells absoluts (en aquest cas, els coeficients passen a ser el 0,80).

Gràfic 4. Variació anual del dèficit fiscal vs. variació anual del PIB de Catalunya

El mateix anàlisi l'hem plantejat entre les variacions de cada any en el dèficit fiscal i les diferències a les taxes anuals de variació en els PIB per càpita respectiu de Catalunya envers el conjunt de l'Estat (Taula 17). La hipòtesi seria aquí que quan menor és aquest diferencial de creixement menor hauria de ser la variació en el dèficit fiscal, i viceversa: si el diferencial de creixement de Catalunya respecte del conjunt de l'Estat és més elevat, major serà el dèficit fiscal.

Taula 17. Variació anual del dèficit fiscal per càpita vs. variació anual del PIB de Catalunya per càpita menys el PIB d'Espanya per càpita

	<i>Dèficit fiscal</i>	<i>PIB per càpita de Catalunya - PIB per càpita d'Espanya</i>	<i>Coefficient de correlació</i>
1987	20,1	1,05	0,06
1988	2,8	1,62	
1989	39,5	1,94	
1990	10,5	-0,22	
1991	10,9	0,21	
1992	-9,5	0,60	
1993	-38,7	-0,43	
1994	45,3	0,80	
1995	1,4	1,04	
1996	19,5	-0,16	
1997	39,0	-1,15	
1998	2,2	2,36	

Font: Elaboració pròpia a partir de diferents fonts.

Anem a continuació a comprovar la correlació entre la variació anual del dèficit fiscal i les diferències entre el ritme de creixement del PIB català i el del conjunt de l'Estat. El resultat, ara, ens dóna una correlació pràcticament nul·la (0,06). És a dir, observem una evolució del dèficit fiscal insensible a la situació relativa del creixement de Catalunya respecte del conjunt espanyol. Noti's que el resultat permet també la interpretació complementària que és el propi saldo fiscal que en la seva evolució *allisa* les diferències en renda per càpita entre Catalunya i l'Estat, que serien altrament força notòries.

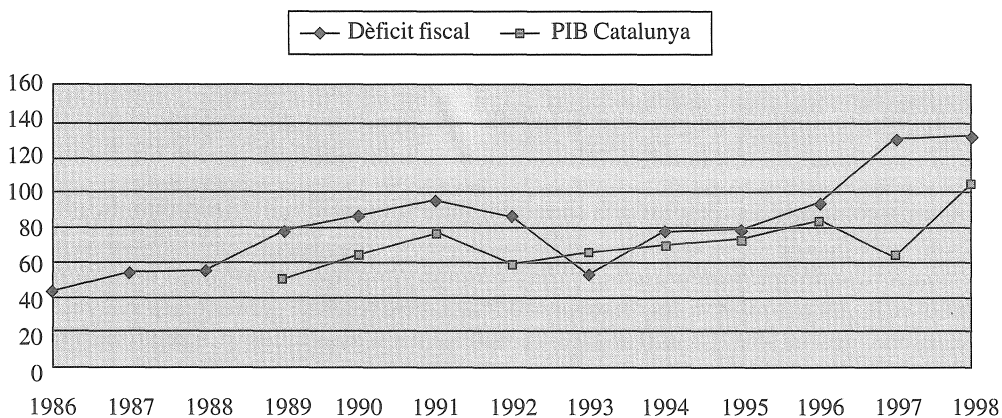
Variació a l'atur de Catalunya i en el dèficit fiscal

Tal com observem en la taula 18, sembla confirmar-se l'esperada associació negativa entre taxa de variació de l'atur de Catalunya i taxa de variació en el dèficit fiscal de Catalunya en termes de PIB. Així, en general, quan augmenta l'atur a Catalunya, disminueix la importància del dèficit fiscal en el PIB conjunt de l'economia catalana: més prestacions, menys recaptació a imputar.

Taula 18. Variació del dèficit fiscal i variació de l'atur

	<i>Variació anual del dèficit fiscal (% PIB)</i>	<i>Variació anual a l'atur de Catalunya</i>	<i>Coefficient de correlació</i>
1987	6,4	1,4	-0,55
1988	-8,8	-7,0	
1989	22,3	-24,2	
1990	-0,5	-9,5	
1991	1,1	-2,6	
1992	-16,4	9,7	
1993	-40,3	45,3	
1994	35,6	11,7	
1995	-6,7	-4,5	
1996	13,2	-4,4	
1997	33,0	-8,9	
1998	-3,9	-15,6	

Gràfic 5. Relació entre el dèficit fiscal i inversions del subsector Estat a Catalunya

Dèficit fiscal i inversió pública de l'Estat a Catalunya

Alternativament, hem volgut testar la relació entre el canvi en els valors absoluts del dèficit fiscal, tal com aquí es calcula, i l'actuació directa de l'Estat en inversió pública, a partir de les pròpies dades elaborades a la primera part del treball (Gràfic 5). La hipòtesi seria aquí que, quan més

inversió del subsector Estat es fa a Catalunya, menor serà el dèficit fiscal. Això seria així en raó a que la inversió sembla constituir una de les partides pressupostàries més discrecionals, i per tant potencialment sensible, al cicle polític en general. Aquí el resultat del coeficient mostra un signe positiu i no negatiu.

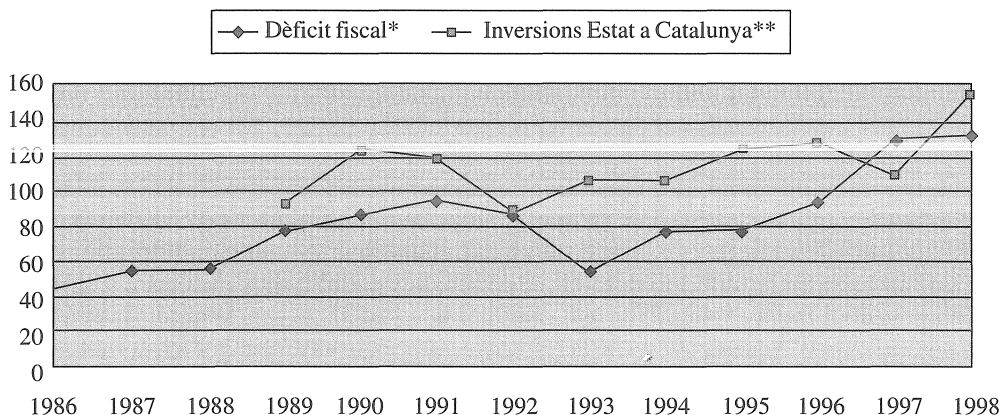
La correlació de 0,50 sembla apuntar que la quantia de la inversió que rep Catalunya no té una incidència directa en la millora del saldo fiscal. L'índex positiu per al període disponible entre 1989 i 1998 potser amaga una relació directa (inevitable) entre creixement de renda i inversió, de manera que la tendència positiva de la primera sobre el dèficit fiscal, la ratificaria la importància de la segona (la inversió), també associada positivament al dèficit fiscal (Taula 18). El resultat anterior no afavoriria la idea de donar un protagonisme decisiu en la quantia del dèficit fiscal a la variació en els valors absoluts de la inversió estatal a Catalunya. Al contrari, el resultat reemfatitza la rellevància de les diferències en els ratis de consum públic per càpita entre Comunitats Autònomes com a factor explicatiu de la quantia del saldo fiscal, tal com hem comentat a la primera part del treball. Aquesta afirmació la reforça el gràfic 6, quan afegim les territorialitzacions tant dels capítols 6 com del 7, donades les tènues diferències que sovint es produeixen entre els conceptes d'inversions reals i transferències de capital. De nou el coeficient de correlació es mostra positiu amb un valor de 0,50.

Taula 18. Dèficit fiscal i inversions de l'Estat a Catalunya*

	<i>Dèficit fiscal</i>	<i>Capítol 6 (inversions)</i>	<i>Capítols 6 i 7 (inversions i transferències de capital)</i>
1989	780	51,2	93,3
1990	862	64,3	122,8
1991	956	76,3	119,0
1992	865	58,4	88,6
1993	530	66,2	106,0
1994	770	69,7	106,3
1995	781	72,9	124,0
1996	933	83,7	128,1
1997	1.297	63,2	108,5
1998	1.326	105,4	155,9

* Milers de milions.

Gràfic 6. Relació entre el dèficit fiscal i les inversions més transferències de capital del subsector Estat a Catalunya

Relació entre la despesa de l'Administració central en termes reals i el dèficit fiscal

Una hipòtesi diferent es formula a continuació en termes del que pot suposar una relació potencial entre el nivell anual de la despesa de l'Administració central en pessetes constants sobre el dèficit fiscal de Catalunya, també en termes constants, sota el supòsit que els augments de la despesa forcen la pressió fiscal a cotes més elevades, i amb ella la importància del dèficit fiscal per a aquelles Comunitats Autònomes contribuents netes. Així, serien les necessitats més o menys autònomes de despesa de l'Administració central (incloent aquí la càrrega financera del deute) les que mourien el saldo fiscal de Catalunya per la banda de la recaptació. Efectivament, el signe de la seva correlació és positiu, amb un valor del 0,7.

Finalment, i a tall complementari d'il·lustració del comentat a la secció precedent, hem volgut també visualitzar en aquesta última part del treball, l'evolució que té a les distintes Comunitats Autònomes, entre 1994 i 1998, el diferencial entre renda regional bruta per càpita i renda familiar bruta disponible per càpita (és a dir, una volta considerats els impostos directes pagats per les empreses i famílies, i computades les transferències monetàries) (Taula 19). Encara que la imatge no és completa (inclou el conjunt de l'actuació de les AA.PP. i no tan sols la del govern central, i exclou la que fa referència als impostos indirectes i el conjunt de prestacions en espècie), pensem que és igualment complementària de l'anàlisi anterior. Està clar que és d'esperar que les diferències entre ambdues magnituds es redueixi en raó a l'actuació de l'Estat, però interessen, si més no, els seus ordres de magnitud.

Taula 19. Coeficients de variació 1994-1998

	<i>Renda regional bruta</i>	<i>Renda familiar bruta disponible (PPC)</i>
1994	0,2230	0,1411
1995	0,2249	0,1429
1996	0,2209	0,1399
1997	0,2233	0,1397
1998	0,2301	0,1436

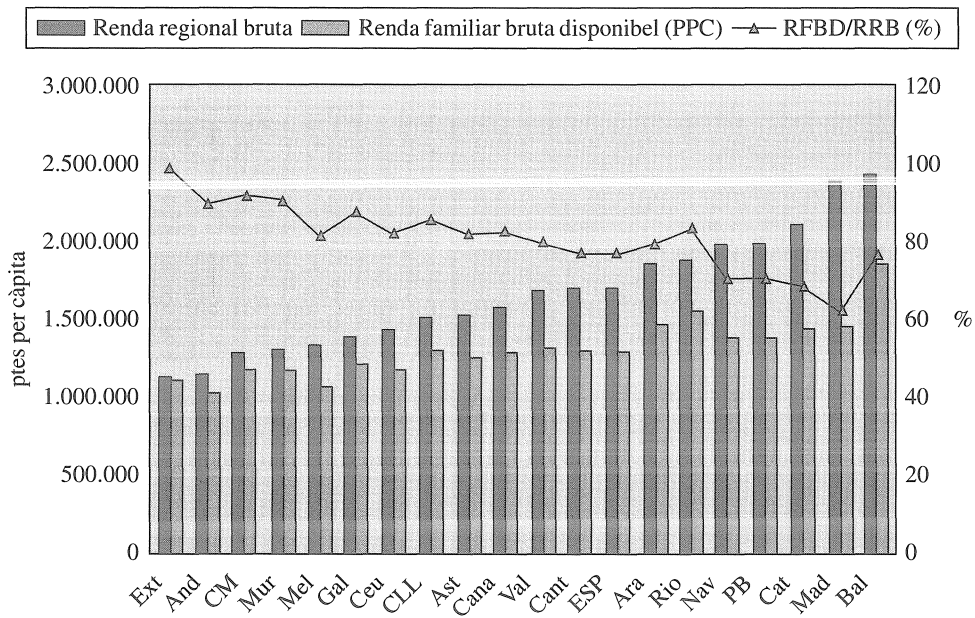
Font: Elaboració pròpia a partir de FUNCAS, 1999.

El gràfic 7, per a 1994, mostra una raó relativament baixa entre renda familiar bruta disponible i renda regional bruta pel País Basc, Navarra, Catalunya i Madrid, i baixa, però menys de l'esperable per a la Rioja, Aragó i Les Illes (dintre de les regions *riques*), i relativament alta per a Extremadura, les dues Castelles i Andalusia, tot i que en aquest últim cas, menys, però, que l'esperable.

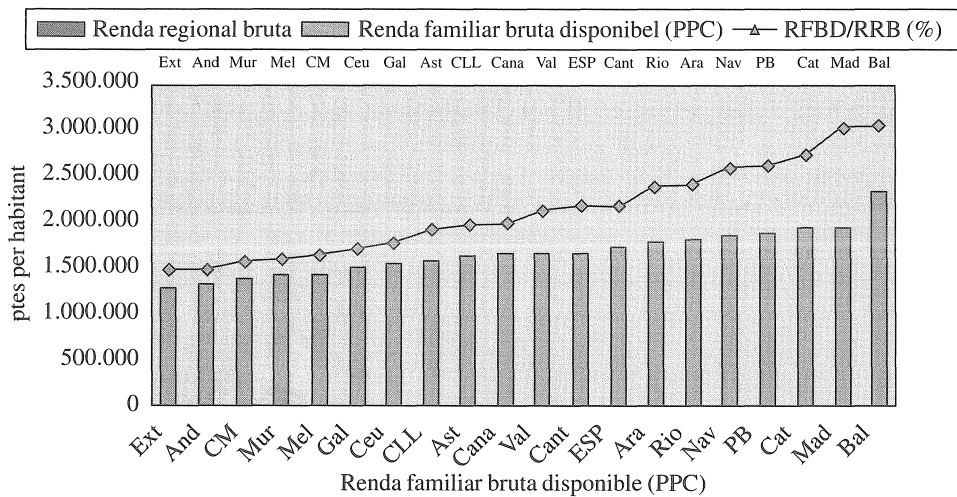
Per a 1998, les diferències entre Comunitats Autònomes als dos gradients (ordenacions per a renda regional bruta i renda familiar disponible) mostren unes divergències que permeten intuir (Gràfic 8):

- a) Un tractament fiscal relativament favorable de nou per la Rioja i Aragó, entre les que estan per sobre de la mitjana espanyola, i per a Castella-Lleó entre les que estan per sota (el seu rànking en RFBD és millor que en RRB).
- b) Un resultat esperable, tot i que *desfavorable*, per a Madrid (salvant els problemes distorsionadors de l'element de capitalitat ja comentats i que matitzarien el seu diferencial), Catalunya, País Basc i Navarra.
- c) Un resultat en particular desfavorable per a Cantàbria: passa d'estar per sobre de la mitjana en RRB a estar per sota en RFBD (just el contrari que el cas de Castella-Lleó).
- d) Finalment, com abans, el tractament *favorable* d'Andalusia el podríem considerar menor de l'esperable, i el de Les Illes essent desfavorable, menys del que podríem esperar.

Gràfic 7. Renda de les autonomies l'any 1994

Gràfic 8. Renda de les autonomies l'any 1998

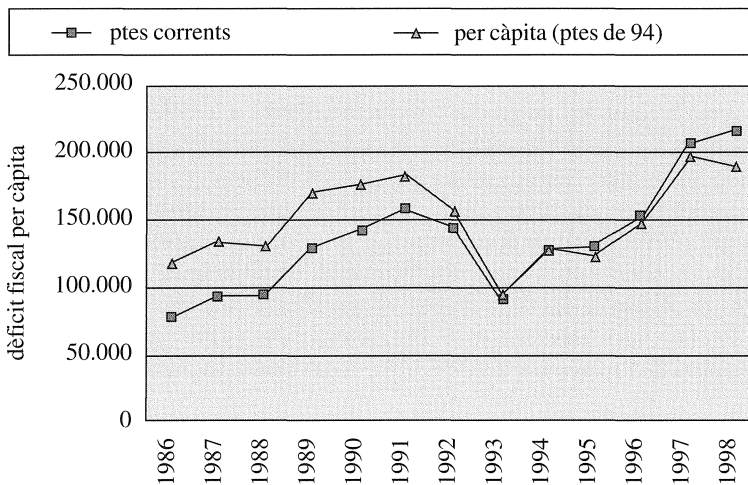

Altres valoracions

Comentats els aspectes anteriors pel que fa a l'evolució del dèficit fiscal de Catalunya, amb caràcter eminentment temptatiu (són tretze les observacions disponibles en molts casos), cal remarcar que, en general, els resultats de l'estimació convencional de la balança fiscal recullen un elevat grau d'estabilitat (Gràfic 9). Això es deu, entre d'altres raons, a que en l'aproximació seguida, basada en el criteri del *flux monetari*, els components de despesa relacionats al consum públic són majorment estables. Aquest és especialment el cas, fins i tot, una volta es deixa d'alentir l'expansió de la despesa pública per aquests conceptes (consum públic), es substitueix alhora per un major paper de les transferències en el conjunt de la despesa pública.

No existirien en aquest sentit massa variants en els resultats derivats dels supòsits d'incidència, tal com cabria esperar dels escassos canvis en el nivell d'utilització dels serveis o en els beneficis que d'aquests se'n poden derivar, sota el criteri alternatiu del beneficiari.

Gràfic 9. Dèficit fiscal per càpita de Catalunya

Des de l'aproximació seguida, l'estabilitat en la imputabilitat de la despesa és així necessàriament més gran. Aquest és el cas general, excepte, potser, per al cas de les transferències (que es comptabilitzen sota el concepte de flux monetari allà on es realitzen), i de les que només una part de les quals és realment discrecional —ja que moltes prestacions observen elegibilitat en el consum marcada per llei—, i per al cas de les inversions, tot i que no prova una gran rellevància pràctica, tal com hem comentat més amunt.

En conjunt, una primera valoració situaria entorn a un terç del total de la despesa analitzada el component discrecional en la política de despesa. Cal remarcar que, d'entre aquestes partides, l'actuació de l'Estat en sentit estricte n'és sempre decisiva: la part corresponent als OO.AA. i altres ens centrals analitzats representa tan sols un 1% dels ingressos analitzats, i un 8,5% les despeses considerades per a Catalunya. D'aquí que no càpiga esperar grans efectes sobre els resultats del dèficit fiscal.

Aquest fet resulta evident a la vista de la *factura* inversora de 1993 i el canvi relatiu experimentat a les polítiques d'inversió pública durant els anys 1998 i previsiblement 1999 (no tractada aquesta última en el text, ja que no es disposa encara de les liquidacions corresponents). Basta recordar per això que en el període 1986-1997, sobre una mitjana base 100 per al conjunt de l'Estat, Catalunya ha rebut del global de les Administracions públiques, en percentatge del seu PIB, entre un 64,6% i un 79,7% de la mitjana estatal, en termes de ptes constants per habitant¹⁸.

A fi i efectes de valorar el conjunt del període, pot observar-se en el gràfic 9 que semblen existir, als efectes anteriors, dues etapes, tot i computant el dèficit fiscal per habitant en pessetes constants. Contràriament al que hom podria pensar, no sembla que l'augment de traspassos (es quasi triplica la despesa transferida entre 1986 i 1993) des de l'Administració central a l'Administració autonòmica (la secció 32 permet una territorialització més directa d'aquesta transferència), millori substantivament (redueixi) el dèficit fiscal de Catalunya. Això es deu, possiblement, al predomini del criteri històric del cost efectiu en el finançament, i a una operativa de la LOFCA que situava el finançament autonòmic encara força lluny de la capitació.

L'any 1991 sembla constituir un graó a l'evolució seguida, a resultes d'una major despesa, a imputar previsiblement a la Catalunya olímpica, i que troba el seu màxim, a més, l'any 1993, en un any de crisi econòmica. Aquest canvi es trenca amb una recuperació plena de nivells el 1996 i amb un agreujament del dèficit en els darrers anys, en la mesura que es registra una millora econòmica al país. A l'any 1997 i 1998, el dèficit fiscal torna a incrementar-se considerablement, tot i algunes actuacions puntuals en matèria de despesa discrecional. L'empitjorament pot ser degut a un major drenatge fiscal i a una pèrdua de pes de la despesa en aquelles prestacions més lligades a la conjuntura econòmica. Per tant, més impostos, més cotitzacions i menys prestacions per desocupació en són la causa immediata de l'increment del dèficit fiscal de Catalunya durant l'últim període.

Alguns ajustaments complementaris

Existeixen variants, dintre de l'aproximació de flux monetari que permeten elevar marginalment les xifres calculades. Les dades ara comentades s'han de prendre, per tant, com a xifres conservadores, en absència dels ajustaments per l'efecte *seu* de la capitalitat de l'Estat, de l'efecte compliment fiscal, de l'ajust pel diferencial de costos territorials a la despesa, i amb la no exclusió explícita de la Seguretat Social a totes les estimacions, tal com en tot cas ens pareixeria més oportú. Només per a recordar, en ptes 1998, l'efecte *seu* s'estima en el treball entorn als 25.000

18. Vegi's l'estudi especial de l'Informe de La Caixa de juny 1999 sobre *Inversió pública, una perspectiva històrica i territorial*, pp. 73-78.

milions de ptes any (recordi's que afectava majorment l'impost sobre societats i en menor quantia l'IRPF, donat que ja neutralitzàvem en els càlculs per l'efecte 'retencions', al tenir en compte quotes líquides i no les quotes a ingressar), i en 55.062 milions l'efecte compliment sobre la base de l'IVA. Finalment, i més significativament, l'ajust territorial en despesa suposava un excés d'imputació de despesa en termes *reals* de 211.000 milions.

Alguns comentaris finals a les valoracions del saldo dels dèficits fiscals anuals

Voldríem per a acabar, donar dues claus interpretatives generals del comentat en aquest treball. En primer lloc, val a dir que en termes de detracció i retorn de recursos derivats de l'actuació pública sobre el territori, quatre són els paràmetres possibles de referència a l'operativa dels fluxos fiscals: a idèntic tractament fiscal per la banda dels ingressos, el primer dels criteris és el del percentatge del cost efectiu; és a dir, la part del que ve gastant l'Estat en els destinataris del corresponent programa públic sobre el territori, respecte de la població total. Sens dubte hi ha serveis (com els socials) pels quals una comunitat rica és previsible que rebí en retorn una participació menor de la que li correspondria sota estrictes bases capitatives, ja que poden ser menys els *elegibles* (menor número, per exemple, de pobres) en aquell tipus de despesa finançada. Aquest còmput respondria a una política pressupostària en despesa de caràcter únic o uniforme, que malmet el mateix sentit de la transferència de competències a les Comunitats Autònomes. El segon criteri és el poblacional, particularment aplicable quan es tracta de serveis universals (tots els ciutadans hi tenen dret). El tercer criteri seguiria una base proporcional a la renda (pel seu vincle positiu amb el desenvolupament econòmic: les despeses en recerca i desenvolupament o d'infraestructura —exclosa la de reequilibri territorial per dèficits estructurals—, s'inscriurien en aquest apartat). Finalment, el quart es vincularia amb la participació en la despesa que es fes correspondre amb la recaptació fiscal, de manera que aquí el paràmetre que caldria discutir seria el relatiu a la contribució territorial al sosteniment del propi Estat central a la vista dels serveis que mancomunadament es decidís es mantenen per al conjunt dels territoris.

Aquests criteris tenen un gradient diferent per a aquelles comunitats per a les quals la renda per càpita es situa per sobre de la mitjana, com és el cas de Catalunya: el pes de la població es situa per sobre de la participació estatal en el cost efectiu, el de la renda per sobre del pes de la població de manera inequívoca (essent la renda per càpita més elevada), i el percentatge de recaptació fiscal per sobre del de la renda, en la mesura en que la imposició sigui quelcom progressiva.

Des de la perspectiva anterior, la situació actual presenta un dèficit fiscal particularment agreujat en raó a que el seu diferencial va des d'una despesa pública que, en termes generals, no assoleix ni tan sols el criteri poblacional, fins a uns ingressos que superen, com hem destacat, la proporcionalitat de la renda.

En segon lloc, convé destacar, que la importància del drenatge de recursos fiscals derivat de l'actuació del govern central a Catalunya no és indiferent, per una banda, a la capacitat que residualment pugui disposar la comunitat per a generar recursos propis alternatius. En aquest sentit, si no existeix finançament suficient i tampoc es permet l'accés a fonts de finançament complementàries, ens situem en el pitjor dels supòsits per a assolir la plena efectivitat fiscal d'una Estat realment autònom.

Per altra banda, i finalment, el dèficit fiscal no és independent del que resulta de l'actuació en el finançament central de la despesa autonòmica, ja que l'equitat en el tractament fiscal no es pot sostreure a la despesa i al finançament d'un sols tipus d'agent públic en exercici d'unes determinades competències. Resulta així molt difícil avui al nostre país exigir majors cotes de corresponsabilitat fiscal a Catalunya en el finançament de les competències pròpies, quan persisteix un *desbalanç* en el finançament de les competències no transferides tant acusat com el que aquí hem analitzat.

Volem concloure i resumir els resultats de les distintes estimacions efectuades, amb unes consideracions entorn del seu abast i interpretació.

El significat del saldo fiscal i les interpretacions

- (i) Si analitzem amb detall les quanties de despesa i ingressos considerades a l'exercici de les imputacions territorials, comprovarem que no es contempen totes les partides, sinó que s'exclouen, en general, les relatives al compte financer (operacions originades per la variació d'actius i passius financers, en les quals se modifica la posició financera), els ingressos patrimonials, i les despeses derivades del pagament d'interessos que el sector públic abona respecte dels préstecs que rep¹⁹. En termes de comptes públiques: els relatius a despesa pels capítols III i IX i a les transferències a empreses públiques, al marge d'eliminar-ne també (consolidant) les transferències internes entre AA.PP. del capítol IV, i en ingressos, els capítols V relatiu rendiments del patrimoni, VI alienació d'actius reals, VIII variació d'actius financers, IX variació de passius financers (emissió de deute i préstecs).

Tot això té justificacions diverses, a les que no hi entrarem ara, però que estan ben explicades en els treballs sobre la matèria. Sí volem, però, destacar aquí que, en la mesura en que les despeses financeres (interessos i devolució del principal) adquireixen històricament una magnitud important, restar aquesta xifra de la despesa considerada a l'exercici d'imputació d'ingressos i despeses pot afectar a la interpretació que es doni després al saldo fiscal en un moment donat. Així, en un any determinat, si la xifra del que es deixa de considerar del total d'ingressos és inferior a la que es deixa de considerar per la banda de la despesa (el que detreiem d'aquesta suposa una xifra força important, per exemple en raó de la importància que adquireixen les despeses financeres),²⁰ es produeix el següent efecte: la suma de saldos fiscals no recull una posició sostenible per al manteniment de les càrregues financeres del sector públic central. És a dir, residualment, l'Estat roman amb un dèficit a finançar, per valor, bàsicament, de la diferència entre les despeses financeres i el diferencial entre el ingressos i despeses no considerat. L'argument es pot estendre per al conjunt del dèficit de les Administracions Públiques, en la mesura que considerem que només l'Estat compta amb poders fiscals originaris per a assumir els dèficits conseqüents.

19. Així mateix, no es desglossen específicament les accions comunitàries. Els fluxos de la Unió Europea s'inclouen així en els globals del sector públic central.

20. Per exemple, l'any 1987 registraríem 9,2 bilions de ptes. en concepte de la comptabilització extraordinària aquest any dels pagarés. La xifra precedent fou de 2, i la posterior de 1,8 bilions de ptes.

- (ii) Noti's així que la valoració que s'ha de fer del fenomen del dèficit fiscal requereix un determinat horitzó de temps per a interpretar-lo correctament. En primer lloc, perquè en el seu dia, quan es produïren els ingressos financers, per exemple per a finançar la inversió, es comptà —tot el demés constant—, amb més capacitat de despesa (la d'inversió) durant aquell any, que no d'ingressos ordinaris, ja que aquests no es contemplen en el còmput de la balança fiscal (tractant-se del capítol IX), tal com hem comentat. Amb posterioritat, seran relativament menors les despeses que imputarem (havent sostret les financeres, del retorn del deute). En segon lloc, també és possible que en el temps s'hagi produït el cas contrari; és a dir, que la quantia relativa dels ingressos no considerats per imputar hagi estat superior a la despesa igualment no considerada (per exemple, donades les fluctuacions al capítol V, d'alienació d'actius reals, tal com ha passat amb les privatitzacions més recents). És a dir, la major despesa que això podia fer possible (i que s'imputava) no es corresponia totalment amb uns majors ingressos, fent que el saldo fiscal recollís, com a resultat, més beneficis que no contribucions.
- (iii) Tema paral·lel a l'anterior és el relatiu al tancament del dèficit públic general del conjunt de les Administracions públiques, també amb fluctuacions considerables a la sèrie analitzada. Noti's que el dèficit permet, en principi, una imputació de despesa a la balança fiscal (beneficis) —ceteris paribus els ingressos—, més elevada que la corresponent als ingressos. Quan s'elimina el dèficit, si es fa reduint el nivell de despesa (o simplement creix a un ritme inferior al dels ingressos), això provocarà que Comunitats Autònomes com Catalunya, que reben tradicionalment una menor imputació de despeses que de contribucions, millorin la seva posició relativa respecte d'altres Comunitats Autònomes, pel que fa al seu dèficit fiscal. I a l'inrevés respecte de l'alternativa contrària; és a dir, quan el dèficit es sufraga per la via del creixement d'ingressos (per als que comunitats com Catalunya en suporten una alíquota major). Amb altres paraules, a la curta, com més dèficit fiscal, *millor* relativament per al saldo fiscal de Catalunya, i quan el dèficit es redueix, com hem dit, *millor* si es fa amb reducció de despesa que amb augment d'ingressos, tal com en part ha estat el cas en els darrers anys.

Convé remarcar que durant una determinada etapa a l'evolució de les finances públiques, el dèficit públic ha coincidit bastant amb la despesa financera derivada del deute. Si l'endeutament respongués ortodoxament al finançament de la inversió, això voldria dir que la part corresponents als interessos (cap. III) —no en retorn del principal (cap. VIII), que estaria ja comptabilitzada com a despesa en el moment en que la inversió es produïa—, es podria considerar un cost aparellat a l'anticipació del ingressos financers per tal de sufragar la inversió, i s'hauria d'imputar en correspondència. La lògica seria que es fes la imputació segons el mateix percentatge que l'aplicat a les inversions que aquell finançament ha fet possible. En aquest sentit, és prou conegut que la despesa en inversió ha suposat xifres tradicionalment inferiors a les corresponents al percentatge de la població de Catalunya. Donat, però, que no es pot identificar singularment aquell percentatge de deute que finança la inversió en projectes concrets, se tractaria potser *millor* de valorar-lo en termes mitjans respecte d'una situació estacionària de l'economia i de les finances públiques al llarg del temps. De nou, adquireix més valor la sèrie històrica del saldo fiscal que el dèficit d'un any concret.

En definitiva, no adoptar aquesta òptica equival a deixar una despesa a imputar que *desapareixeria* al llarg del temps. Cal anotar si més no, que aquest argument no és compartit per tots els autors. Efectivament, es pot defensar que els costos financers del deute, en la part d'interessos, responen a una transacció voluntària per part dels qui subscriuen el deute i que, per tant, el seu import no s'ha de imputar de la mateixa manera que els ingressos coactius; de manera coherent, a més, a que tampoc es valoren els beneficis (individuals) derivats d'aquesta transacció.

- (iv) En el tema de les transferències a les empreses públiques, la seva no consideració —*ceteris paribus* el tractament dels ingressos— implica igualment que les empreses receptores haurien d'incrementar els seus recursos propis (substituint les transferències de l'Estat) de manera equivalent. No havent comptabilitzat però els beneficis territorials de la baixa potencial dels preus d'aquestes empreses gràcies a les transferències, no es computen tampoc els ingressos necessaris per a finançar la substitució d'aquestes transferències. Està clar que en la mesura que aquestes transferències es mantinguessin, el reequilibri en el conjunt de saldos fiscals de les Comunitats Autònomes no tindria en compte la necessitat de que el sector públic central hagués de continuar assumint aquestes transferències.
- (v) En realitat, però, el que acaba essent decisiu a l'anàlisi fins ara formulat és quin volum total de ingressos es deixen sense territorialitzar en els exercicis de còmput de les balances fiscals. Si aquests són suficients per a fer front a tota la despesa que no s'imputa territorialment, l'escenari que hem anomenat *as if* (*quant recaptaria dels ingressos fiscals corrents un sector públic català —sense l'intermediació central, com si totes aquestes fonts fossin concertades*) adquiriria més plausibilitat. El saldo fiscal sí ens permetria esbrinar, si més no, amb quins marges addicionals de despesa comptaria Catalunya, en correspondència a aquests majors recursos —per exemple, en relació a la despesa de la qual ja frueix avui—, bé subministrant els serveis directament a través de la creació d'un sector públic autònom, o cofinançant la provisió que pugui continuar fent el sector públic central.

Aquest pot ser una important matització a la interpretació del dèficit fiscal vistes les dades de 1997 i 1998. A ambdós anys s'imputen tants o més ingressos que despeses, tot i que existeix un dèficit a finançar (més despesa que ingressos a nivell d'Estat) (Vegi's annex 2).

Dit això, volem acabar retornant l'èmfasi a les qüestions relatives a la interpretació que s'ha de donar al resultat de la balança fiscal. Ni es qüestiona amb l'estudi dels dèficits fiscals la necessitat de que existeixin fluxos de solidaritat per bé d'una major cohesió territorial, ni el saldo de la balança fiscal constitueix una aproximació al benestar financer (un romanent de lliure disposició) que permetria la independència política de la comunitat, ni es tanca una xifra que reculli quelcom més que la discrecionalitat de la política pressupostària del govern central (res no hi ha de constitucional o immutable al respecte!). Es tracta majorment d'aportar, a través dels estudis de la balança fiscal, un element per a la millora de la transparència a les relacions fiscals, i la possibilitat de formular, i reformular quan resulta necessari, les regles de joc que han de regir entre Catalunya i el conjunt de l'Estat espanyol.

A aquest propòsit, almenys, ha volgut contribuir el present estudi.

Annex 1

Aquestes hipòtesis s'han aplicat als imports d'ingressos tributaris de l'Estat que es mostren seguidament (capítols 1, 2 i 3):

Hipòtesis i indicadors d'incidència dels tributs de l'Estat

<i>Impostos</i>	<i>Hipòtesi d'incidència</i>	<i>Indicadors de territorialització</i>
IRPF	No translació	Quotes líquides a Catalunya (excepte any 98 recaptació)
Impost de Societats	Variant 1: incidència sobre els beneficis Variant 2: translació per igual a consumidors, assalariats i als beneficis Variant 3: en funció de l'activitat econòmica	Excedent Brut d'Explotació Consum economies domèstiques, remuneració assalariats i EBE
IVA	Incidència sobre el consum	Consum economies domèstiques (CFFR)
Impostos Especials, excepte els relacionats explícitament ¹	Incidència sobre el consum de béns gravats	Consum de béns gravats (aliments, begudes i tabac)
Impost sobre determinats mitjans de transports	Adquirents	Recaptació a Catalunya
Imposició sobre tràfic exterior	Consumidors	Consum economies domèstiques (CFFR)
IGTE i altres impostos extingits		Recaptació a les DTHC
Impost sobre l'electricitat	Incidència sobre el consum	Consum d'energia elèctrica (KWh)
Taxes	Recaptació a la DTHC i ajust (per VAB) de la recaptació a la DGT	Recaptació a la DTHC i ajust (per VAB) de la recaptació a la DGT

1. Per l'IE d'Hidrocarburs i el Cànon d'Investigació i Explotació d'Hidrocarburs, l'indicador de territorialització utilitzat és el consum d'hidrocarburs; pel Monopoli Fiscal de Petrolis són les vendes de productes petrolífers.

DTHC: Direcció Territorial d'Hisenda a Catalunya.

DGT: Direcció General del Tresor.

Variants d'incidència de les cotitzacions i indicadors de territorialització

<i>Variants i hipòtesi d'incidència</i>	<i>Indicadors de territorialització</i>
Variant 1 (no translació)	Treballadors: recaptació a Catalunya Empresaris: recaptació a Catalunya
Variant 2 (treballadors: no translació; empresaris: translació per igual al consum, remuneració assalariats i el capital)	Treballadors: recaptació a Catalunya Empresaris: consum economies domèstiques, remuneració d'assalariats, EBE

Annex 2

El quadre adjunt mostra dos treballs de referència (aquest i un previ de Colldeforns i Martínez, ja citat, per als quals hem pogut trobar les dades primàries dels còmputos) que permeten validar la importància de les cauteles anteriors.

Sector públic central total i valorat (a)

	<i>Despesa</i>			<i>Raó</i>	<i>Ingrés</i>			<i>Raó</i>	<i>Diferència</i> (d)
	<i>Total central</i>	<i>Valor.</i>	<i>No valor.</i>		<i>Total central</i>	<i>Valor.</i>	<i>No valor.</i>		
	(1)	(2)	(3=1-2)	(4=2/3)	(5)	(6)	(7=5-6)	(8=6/7)	(9=2-6)
1986	13,9	9,6	4,3	69%	11,2	9	2,2	80%	-0,6
1987	22,8	11,05	11,75	48%	13,1	10,7	2,4	82%	-0,1
1988	17,2	12,73	4,47	74%	14,7	12	2,7	82%	-0,7

Sector públic central total (b) i valorat (c)

	<i>Despesa</i>			<i>Raó</i> (%)	<i>Ingrés</i>			<i>Raó</i>	<i>Diferència</i> (d)
	<i>SPC (b)</i>	<i>Valor.</i>	<i>No valor.</i>		<i>SPC (b)</i>	<i>Valor.</i>	<i>No valor.</i>		
	(1)	(2)	(3=1-2)	(4=2/1)	(5)	(6)	(7=5-6)	(8=6/5)	(9=2-6)
1995	29,7	21,1	7,6	71,0	24,4	19,9	4,5	81,6	-1,2
1996	32,7	22,4	9,7	68,5	26,2	21,4	4,8	81,7	-1,1
1997	34,7	22,8	12,0	65,5	27,4	23,6	3,8	86,1	+0,8
1998	34,8	24,2	10,6	69,5	28,3	25,4	2,9	89,8	+1,1

(a) Definit com a Govern Central a M. Colldeforns (ob. cit.).

(b) Dels pressupostos consolidats de l'Estat, OO.AA., Seguretat Social i Ens públics (incloues les operacions financeres).

(c) Inclou els ingressos i les despeses destinades a l'exterior.

(d) Diferència entre ingressos i despeses.

A les columnes 3 i 7 podem comprovar les diferències entre despeses i ingressos valorats. Tot el demés constant, com més despesa valorem (menys quedi pendent d'imputació) en relació als ingressos, millor per a interpretar els saldos fiscal sense la cautela del potencial dèficit residual, pendent, abans comentat: En aquest sentit, els saldo dels dos últims exercicis ferien que els ingressos no imputats serien insuficients per a fer front a les despeses no valorades.

Per a les Comunitats Autònomes contribuidores netes, imputar una part molt elevada dels ingressos *exagera* el dèficit, ja que el que s'atribueix a les aportacions d'aquestes Comunitats Autònomes és menys que compensat pels beneficis que s'imputen (especialment si les despeses que es valoren són escasses en relació a les totals). Si la raó d'imputació de contribucions és major al de despesa (columnes 4 i 8) estarem previsiblement davant saldos pendents de finançament a nivell d'Estat.

Pel que fa a com la definició del sector públic valorat recull o no de manera realista el dèficit general de les Administracions públiques, a la primera fornada de treballs que hem pogut revisar amb detall —ja que subministren la totalitat de dades per a l'estimació—,²¹ observem que en un moment de dèficit de les Administracions públiques relativament reduït (amb poca repercussió encara de la càrrega financera del deute), la diferència entre la despesa i l'ingrés del sector públic central, ofereix un dèficit similar al relatiu al diferencial entre ingressos i despeses que es deixa de valorar a la imputació, exceptuat l'any 1987 (que és un cas particular, ja que s'amortitza el deute en forma de pagarés i s'emeten noves modalitats en substitució).

En el treball més recent de Martínez (1998), amb un pes molt més important de les despeses financeres²² (quanties decisives per a explicar el dèficit observat en un moment de major contenció dels saldos de l'endeutament), observem un pitjor ajust entre el que imputem en ingressos i despeses en relació als ingressos i despeses *reals* del SPC considerat. Això voldria dir que, com diem, s'està imputant més despesa que ingressos en els dos primers anys, i al contrari en els dos darrers, de manera coherent, potser, amb l'esforç de tancament del dèficit primari de les Administracions públiques.

Però si, tal com comentavem, consideréssim *lliure de càrregues* la recuperació o *reequilibri* del saldo fiscal, tal com avui el calculem per aquests dos darrers anys, això no permetria que l'Estat comptés amb recursos suficients per a fer front als dèficits. Dit d'altra manera, perquè el problema detectat no existís, s'hauria de poder imputar una quantitat de ingressos i despeses, de manera que els ingressos no valorats fossin suficients per a fer front a les despeses no valorades, i que el dèficit del sector públic central considerat a efectes d'imputació, fos un reflex fidel del dèficit general real. Com es pot comprovar en el següent quadre (de tot el sector públic només considerem l'Administració central (excluïm, per exemple, les empreses públiques), i d'aquesta, només valorem a efectes d'imputació determinades partides (a l'excloure, per exemple, les despeses financeres). A la sèrie analitzada la correspondència entre els dèficits no sempre es produeix.

21. Colldeforns, ob. cit.

22. El pes de la càrrega per interessos passa de 3,4 punts del PIB a l'any 1985 àdhuc el 5,4 de 1995.

Diferències de dèficit

	<i>SPC</i>	<i>Diferència valoració del SPC considerat</i>	<i>Diferència en SPC no valorat</i>		<i>Dèficit SPC</i>	<i>Diferència valoració SPC considerat</i>	<i>Diferència SPC no valorat</i>
	(10) (a)	(11) (b)	(12=7-3)		(10) (c)	(11) (d)	(12=7-3)
1986	-2,7	-0,6	-2,1	1995	-5,3	-1,2	-3,1
1987	-9,7	-0,4	-9,35	1996	-6,5	-1,1	-4,9
1988	-2,5	-0,7	-1,77	1997	-7,4	+0,76	-8,2
1998	-6,5	+1,12	-7,7				

(a) Definit com a *Govern central* a M. Colldeforns (ob. cit.).

(b) Tal com consta a M. Colldeforns, pàgs. 124 i 125.

(c) A aquest estudi.

(d) Dels pressupostos consolidats de l'Estat, OO.AA., Seguretat Social i Ens públics (incloses les operacions financeres).

En efecte, el quadre anterior recull el dèficit públic *real*, el desequilibri entre despeses i ingressos del sector públic considerat en els estudis de balança fiscal, i el desequilibri entre diferències entre despeses i ingressos valorats d'aquell sector públic central considerat. La no superposició exacta dels diferents residus mostra quant allunyat pot estar el miratge de l'estimació de la realitat, i per tant, la interpretació que es pot donar al resultat del saldo fiscal en un moment determinat.

L'anterior comentari pot ser també rellevant per als treballs que estimen l'anomenat *excés de dèficit* (o diferència entre el saldo observat per a Catalunya i el corresponent a d'altres regions amb situació similar, o el saldo *normat* sota algun criteri previ)²³, en la mesura que els valors computats en aquests saldos no son idèntics, tot i resultant així errònia la comparació.²⁴

En resum, la consideració que es vol transmetre aquí és que si Catalunya recuperés totalment el dèficit fiscal actualment comptabilitzat, l'Estat residualment no podria finançar part de la despesa no valorada. Això es deu al diferent grau en el qual els treballs imputen ingressos i despeses (en el passat, quan no es deduien tantes càrregues financeres en relació a la despesa a imputar succeïa el contrari), o més en concret, al fet que els ingressos no valorats són inferiors a la despesa no valorada a efectes d'imputació. Això es deuria també a la definició de l'àmbit institucional que es fa en els treballs esmentats (no recull prou bé la situació financera de les Administracions públiques en general), així com a les partides d'ingressos i despeses que en aquest àmbit, i d'acord amb la metodologia convencional, no es consideren a efectes de computar el saldo fiscal territorial.

23. Vegeu Castells, 1998.

24. Per exemple, a Castells, ob. cit.

Bibliografía

- Aronson J. i altres (1999). "Estimates of the Changing Equity Characteristics of the US Income Tax with International Conjectures (UK and Spain), *Public Finance Review*, 138, vol 27, 2, març.
- Barberán, R. (1999). "La estimación de las balanzas fiscales regionales. Análisis de la experiencia española." Ponència presentada al *II Encuentro de Economía Aplicada*, Saragossa, juny.
- Barberán, R. i altres (1999), "La actuación de la Administración pública central desde la perspectiva regional: Las balanzas fiscales de las CC.AA. españolas" ponència presentada al *Encuentro de Economía Pública*, Oviedo.
- Biehl, D. Niegsch, C., Nimmermann, P. (1999), "Las infraestructuras según el enfoque del desarrollo regional potencial: análisis teórico y empírico", en *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Castells i Bosch (Eds.), Barcelona: Ariel Economía, pp.117-136.
- Bosch, N, Parellada, M. (1993), "Los desequilibrios territoriales en España," a *Simposio sobre igualdad y distribución de la renta y la riqueza*, Madrid: Fundación Argentaria, IX: 17-54.
- Bramley, G. (1990), *Equalization Grants and Local Expenditure Needs: The Price of Equality*, Aldershot, Avebury.
- Bramley, G. (1999), "Las transferencias de nivelación en el Reino Unido desde una perspectiva comparativa europea" a *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Castells i Bosch eds., Barcelona: Ariel Economía, pp. 230-256.
- Catsambas, T. (1978), *Regional Impacts of Federal Fiscal Policy*, Lexington (Mass.), Lexington Books.
- Castells, A. i M. Parellada (1993), "Los desequilibrios territoriales en España," *Primer simposio sobre igualdad y distribución de la renta y la riqueza*, Fundació Argentària.
- Castells, A., Solé, A. (1998), *Cuantificación de las necesidades de gasto de las Comunidades Autónomas: metodología y aplicación práctica*, Departament d'Economia Política, Hisenda Pública i Dret Financer i Tributari (Universitat de Barcelona - Instituto de Estudios Fiscales.
- Clark Douglas, H. (1997), "Assessing Provincial Revenue-raising Capacity for Transfers" a E. Ahmad *Financing Decentralised Expenditures. An International Comparison of Grants*, Londres.
- CES (1999) "La economía sumergida en relación a la Quinta Recomendación del Pacto de Toledo." *Colección Informes*. Consejo Económico y Social. Madrid.
- Colldeforns, M. (1991) *La balança fiscal de Catalunya amb l'Administració de l'Estat (1986-88)*, Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya.
- Colldeforns, M. i E. Martínez (1999): "La incidència del Govern central a Catalunya. Una aproximació de balança fiscal, 1986-1994," *Nota d'Economia*, N. 64.
- Correa, A. i S. Maluquer (1998), *Efectes regionals del pressupost europeu a Espanya*, Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya.
- Cutler, D.M. i L. Steiner (1999), *The Geography of Medicare*. NBER, Washington. De la Fuente A (1996), "On the Sources of Convergence: A Closer Look at the Spanish Regions", *CEPR Discussion Paper*, N. 1543, Londres.
- Esteban, J.M. (1994), "La desigualdad interregional en Europa y en España: descripción y análisis" en *Crecimiento y convergencia en España y Europa*, JM Esteban y X. Vives, dirs., Barcelona, IAE, CSIC.
- Esteban, J. (1996) "Desigualdad y polarización: una aplicación a la desigualdad interprovincial de la renta en España," *Revista de Economía Aplicada*, IV(1): 5-26.

- Goerlich, F.J., Mas, M. (1996), *Capitalización y crecimiento en España y sus regiones 1955-1995*, Fundación BBV.
- Hall, R. (1999), "Disparidades regionales en Europa durante los años noventa. Una referencia a España y sus regiones," *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Castells i Bosch, eds., Barcelona: Ariel Economía, pp. 21-57.
- Keller, W.J., (1980), *Tax Incidence. A General Equilibrium Approach*. North Holland.
- King, D. (1984), *Fiscal Tiers: The Economics of Multi-Level Government*, Londres: Allen & Unwin.
- Kotlikoff (1987), *Dynamic Fiscal Policy*, New York, Cambridge Univ. Press.
- Lasheras, M.A. i A. Zabalza (1998), *Documentos de Trabajo de la Fac. de C. Económicas de la Univ. de Valencia*.
- Lee, C. i P. Pashardes (1988) *Who Pays Indirect Taxes*, Institute for Fiscal Studies Report Series no 32.
- López Casanovas, G. (1995), "Equity and Efficiency Aspects of Regional Redistribution Policies in Spain" a A. Mullins & Ch. Saunders (ed.), *Economic Union in Federal Systems*, The Federation Press, Melbourne, 1995.
- López Casanovas, G. (1998a), "El nuevo sistema de financiación autonómico de la sanidad" *Revista de Administración Sanitaria*, vol. II, abril/ junio, no 6: 21-34.
- López Casanovas, G. (1998b), "Al voltant dels conceptes de desigualtat i solidaritat" a *Catalunya i Espanya, una relació econòmica i fiscal a revisar*, Barcelona: Omnium Cultural, pp. 107-127.
- Monasterio, C. i I. Zubiri (1997) "La financiación de las CC.AA.: Balance y propuestas de reforma" *Papeles de Economía Española*, nº 68/60 FIES, Madrid.
- Martínez García, E. (1997), "La balança fiscal de Catalunya amb l'Administració Central", a *La balança de pagaments de Catalunya*, Varis autors, Institut d'Estudis Autonòmics.
- Medel, B., Molina, A. (1984), "Enfoques metodológicos sobre la incidencia del gasto público: una panorámica," *Hacienda Pública Española*, 91: 15-44.
- Norregaard, J. (1997), "Tax Assignment" a T. Ter-Minassian, ed. *Fiscal Federalism*, FMI., Washington, 1997.
- Parellada, M. (1997), "La balança de pagaments de Catalunya", Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autonòmics.
- Pechman Joseph, A. (1985) *Who Paid Taxes?* The Brookings Institution.
- Pérez García, F. (1999), "El sistema de financiación de las Comunidades Autónomas: eficiencia y equidad" a *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Castells i Bosch eds., Barcelona: Ariel Economía, pp. 181-216.
- Prud'homme, R. (1993), "The Potential Role of the EC Budget in the Reduction of Spatial Disparities in a European Economic Monetary Union", *European Economy*, 5.
- Prud'homme, R. (1999), "Flujos fiscales interregionales en siete países europeos" a *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Castells i Bosch (Eds.), Barcelona: Ariel Economía, pp. 277-307.
- Roemer, J. (1998) *Equality of Opportunity*, Harvard Univ. Press.
- Ruíz-Huerta, J., López Laborda, J., Ayala, L. i Martínez López, R. (1995), "Relaciones y contradicciones entre la distribución personal y la distribución espacial de la renta," *Hacienda Pública Española*, 134, pp. 153-190.
- Serrano, J.M., Bandrés, E., Barberán, R., Cuenca, A., Gadea, M.D. (1995), *Las administraciones públicas centrales y la economía aragonesa (Una estimación de la balanza fiscal)*, Zaragoza: Consejo Económico y Social de Aragón.

- Spiekermann, B. (1995), "Administración fiscal, procedimientos de nivelación, coordinación y relaciones fiscales entre el gobierno federal y los Länder," a *Seminario sobre la corresponsabilidad fiscal y nivelación de recursos*, Institut d'Estudis Autònomic, pp. 51-88.
- Sandmo, A. (1996) *How Far Should We Go in the Redistribution of Income?* Norwegian School of Economics, Discussion Paper 18/96.
- Ter-Minassian, T. ed. (1997) *Fiscal Federalism*, FMI, Washington.
- Utrilla, A., Sastre, M., Urbanos, R.M. (1996), "La territorialización de los ingresos y gastos públicos por Administraciones: dos enfoques alternativos," *Papeles de Economía Española*, N. 52 pp. 83-93.
- Varis autors (1997), *La balança de pagaments de Catalunya. Una aproximació als fluxos econòmics amb la resta d'Espanya i l'estranger (1993-1994)*, Departament d'Economia i Finances i Institut d'Estudis Autònomic de la Generalitat de Catalunya.
- Wagstaff, A. i altres (1999) "Redistributive Effects, Progressivity and Differential Tax Treatment: Personal Income Taxes in 12 OECD Countries" *Journal of Public Economics*, pp.73-98.
- Zabalza, A., (1999) "Progressivity and Territorial Indices of Relative Fiscal Compliance," *Investigaciones Económicas*, vol XXIII, N. 2, maig, pp.147-172.
- Zimmermann, H. (1999), "Justificación y lecciones de la nivelación interregional en Alemania," a *Desequilibrios territoriales en España y Europa*, Antoni Castells i Núria Bosch eds., Barcelona: Ariel Economía, pp. 217-229.